

Marika Jwumpe Nintanmpe Jwuṅkanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeṅi funṅɔ jwumpe e ke

Marika na mpyi Yesu cyelempanyi Pyeri wwoṅεε. Kakyanhala karigii Yesu mpyi a pyi maa kàlaṅi ṅgemu kaan ke, mà bàra lire na, pyiṅkanni na pi à u kwòr'a bò cige na ná pyiṅkanni na Kile à u jè a yige kwùṅi i ke, Marika à cyire karigii puni lógo Pyeri ṅwɔ na. Cyi lógonkwooni kàntugo u à cyi sém'a kan dánafeebil'á, pire mpyi yyefuge e.

Tèni i Yesu à jwo u yabiliṅi kyaa na ke, u à li cyêe na uru u jye Supyaṅi Jyaṅi. Lir'à li cyêe na ur'á Kile à síṅi puni kan. Puru funṅke e, sùpyire sàraṅi síṅi ná kapegigii yàfaṅi síṅ'à kan ur'á. Cyire pun'à li cyêe na sùpyaṅi u à fworo Kile e ke, Yesu wi. Marika à li cyêe na Kile Jyaṅi u jye Yesu. U na jye Kile, maa mpyi sùpya.

Ná Yesu à kwòro kworokworocige na wuu kurugo, mpíi pi maha ntaha u fye e ke, pi à yaa pi kyaala mú u kurugo. Dánafeebil'á Marika à jwumpe jwo ke, wuu ná pire, wuu pun'à yaa wuu bégel'a yaha kyaage mεε na Yesu kurugo. Yesu à jwo: «Ṃgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabiliṅi jyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi méε ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Naha na ye ṅgemu la ká mpyi si u niṅjaanṅi yaa ṅwɔ ke, urufoo sì nùmpañṅa ta mε, ṅka ṅgemu ká kàntugo wà u niṅjaanṅi'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpañṅa ta.» (8.34-35).

Yuhana Batizelipyiṅi na kuni bégeli Yesu yyaha na

(Macwo 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28)

1 ¹ Jwumpe Nintanmpe pu jye na Kile Jyaṅi Yesu *Kirisita kyaa yu ke, puru ṅwɔkwɔnre ti jye nte. ² Kile à fyánha a jwo u tūntunṅi Ezayi sémeṅi i:

«Wíi, mii sí na tūntunṅi tun mu yyaha na,
u sà kuni yaa mu mεε na^a,

³ sùpya mejwuú sí n-pa raa fwore síwage e fánha na

“Yii kuni yaa Kafoonṅi mεε na,
yii kumpyere nintiire yaa u á^b.”»

---

^a1.2 Malaki 3.1

^b1.3 Ezayi 40.3

⁴Lire pyiŋkanni na, Yuhana Batizelipyiŋi à kàre síwage e mà sà uye cyêe, marii sùpyire *batizeli, marii yi yu pi á na: «Yii yii toroŋkanni kêenŋe, yii i batize, bà Kile si mpyi si yii *kapegigii yàfa yii na me.»
⁵Zheruzalemu kànhe ná *Zhude kùluni shiinbii niŋyahamii mpyi na si u yyére, maa ntèn li taan na pire kapyiŋkii nyé a tíi me, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudèn baŋi lwohe e. ⁶Nye Yuhana vāantintŋke mpyi a yaa ná ŋwòhòŋi shire e, u mpyi maha uye pwu ná seepwòge e, maa uye ŋwò caa ná kampeenŋyi ná tuwyiyi seere e. ⁷U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Ŋge u na ma mii kàntugo ke, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà naye tŋrige si nta mpyi u tanhaŋyi meere sànhafoo, mii ŋùŋk'à cyére lire mpyiŋi i. ⁸Mii wi ke, mii à yii batize lwohe e, ŋka uru wi ke, uru sí yii batize ná *Kile Munaani i.»

Yuhana à Kile Jyaŋi Yesu batize

(Macwo 3.13-17; Luka 3.21-22)

⁹Cyire canmpyaagile, Yesu à yŋri Nazareti kànhe e Galile kùluni i mà kàre Yuhana yyére. Ka Yuhana si u batize Zhurudèn baŋi lwohe e. ¹⁰Yesu niworoŋi lwohe e, ka u u niŋyiŋi ŋya u u múru, ka *Kile Munaani si ntŋg'a tēen u na mpánmpòrògò fiige. ¹¹Ka mejwuu si fworò niŋyiŋi i na: «Mii Jyaŋi u nyé mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapyiŋkil'à táan mii á mú.»

Sitaanniŋi na ŋcaa si Yesu sòn u kapii pyi

(Macwo 4.1-11; Luka 4.1-13)

¹²Lire kàntugo ka *Kile Munaani si ŋkàre ná Yesu e síwage e. ¹³U à canmpyaa beeshuunni pyi wani sige yaare shwòhòl'e. Cyire canmpyaagii funŋke e, ka Sitaanniŋi si file u na, maa ŋcaa si u sòn ŋgà *kapii na. *Kile mèlekeebii mpyi ná u e, marii u tère.

Yesu à fyacumii sicyeere yyer'a pyi u cyelempyii

(Macwo 4.12-25; Luka 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴Nye Yuhana Batizelipyiŋi lenkwooni kàntugo na kàsùŋi i, ka Yesu si ŋkàre Galile kùluni i, marii Kile Jwumpe Nintanmpe yu, na ntùuli. ¹⁵U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Tèn'à nò, *Kile Saanre tèn'à byanhara. Yii yii toroŋkanni kêenŋe, yii dá Jwumpe Nintanmpe na.»

¹⁶Canŋka Yesu niŋaraŋi Galile baŋi ŋwòge na, u à fyácyaa shuunni ŋya, Simò ná u siŋeeŋi Andire, pi mpyi na cwòò wàa baŋi i. ¹⁷Ka u u yi jwo pi á: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa me, mii sí yii taanna yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ¹⁸Ka pi i ntŋl'a pi cwòòbii yaha, maa ntaha Yesu fye e. ¹⁹Nye pi à ta naha vili yyaha na sahaŋki ke, ka Yesu si núr'a siŋee

shuunni nya, pire pi mpyi Zebede jyaabii, Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tunji Zebede mpyi a t̄een pi bakw̄ooge funŋke e, na pi cw̄obii takegeyi yaa. ²⁰ Ka Yesu si ntíl'a pi yyere, ka pi i pi tunji Zebede ná u báarapyiibii yaha wani bakw̄ooge e, maa ntaha u fye e.

Yesu à jínaŋi wà kòr'a yige nàŋi w'e

(Luka 4.31-37)

²¹ Ka Yesu ná u *cyelempyiibii si ŋkàre Kaperenamu kànhe e. *Canŋoŋke, ka u u jyè *Kile Jwumpe kàlambage e, na sùpyire kâlali.

²² Mpii pi mpyi wani na núru u jw̄o na ke, u kàlaŋi pyiŋkanni mpyi a pire kàkyanhala, jaha na ye u jye a mpyi na pi kâlali *Kile Saliyaŋi cyelentiibii fiige me, ŋka ná Kile sífente e u mpyi na pi kâlali.

²³ Lire t̄eni i, jínacyanŋi wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ²⁴ «Nazareti kànhe shinŋi Yesu, jaha shi ku jye wuu ná mu shw̄oh̄l'e ye? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ŋge u à fworò Kile e ke, uru u jye mu!» ²⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínaŋi na: «Ma jw̄ooge tò! Maa fworò ŋge nàŋi i!» ²⁶ Ka jínaŋi si nàŋi cúŋŋo cúŋŋo, maa ŋkwúulo fànha na, maa fworò u e. ²⁷ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Naha ku ŋkire ye? Kàlav̄oŋŋo ŋge nàŋ'à kan ná Kile fànhe e, u maha fànhe cyáan jínabii mú na pi i núru u jw̄o na!» ²⁸ Ka Yesu mege si fworò Galile kùluni puni i.

Yesu à yamii nijyahamii cùuŋo

(Macwo 8.14-17; Luka 4.38-41)

²⁹ Lire kàntugo ka Yesu ná u *cyelempyiibii si fworò *Kile Jwumpe kàlambage e, maa ŋkàre ná *Yakuba ná Yuhana e, Sim̄o ná Andire yyére.

³⁰ Pi à sà Sim̄o nafejcw̄oŋi ta u à sínni cifwuro cye e, ka pi i u kyaa jwo Yesu á. ³¹ Ka Yesu si file u na tasinnage e, maa u cù cyege na a yírige. Ka cifwure si ŋkw̄ò, ka u u yîri na sore pi á.

³² Yàkoŋke, canŋa jyiin'à cwo ke, ka pi i ŋkàre ná yampii puni ná jínacyaanbil'e Yesu yyére. ³³ Kànhe shinŋyahara mpyi a bínni bage jw̄ooge na. ³⁴ Ka u u yampe shiŋi nijyahamafee cùuŋo, maa jínacyaanbii nijyahamii jínahii kòr'a yige pi e, maa jwumpe kw̄òŋ jínabii na, jaha na ye pi mpyi a u cè Kile wuŋi wà.

Yesu kapani

(Luka 4.42-44)

³⁵ Kuru canŋa nùmpaŋŋa jyēsooge na, ka Yesu si yîr'a fworò, maa ŋkàre sige funŋke e si sà Kile jáare. ³⁶ Sim̄o ná u shèrefeebil'à yîr'a fô u e ke, maa ŋkàr'a sà a u caa. ³⁷ Pi à u nya ke, maa u pyi: «Sùpyire puni wá na

mu caa.»³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Wuu a si wuu taan kànyi na. Mii à yaa mii i Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, jaha na ye mii kapani li.»³⁹ Lire e ka u u wá na jaare Galile kùluni puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu *Kile Jwumpe kàlambayi i, maa jínabii kòre na yige pifeebil'e.

Yesu à tògofoo cùuŋ

(Macwo 8.1-4; Luka 5.12-16)

⁴⁰ Ka *tògofooŋi wà si file Yesu na, maa niŋkure sín u fere e, maa u jáare fànha na, maa jwo: «Mu aha jee, mu sí n-jà mii tòge láha mii na, si mii *fíniŋe.»⁴¹ Nàŋi jùjaar'à Yesu ta ke, ka u u u cyege sànhà maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à jee, tòge ku láha ma na!»⁴² Ka tòge si ntíl'a láha u na, ka u u jùcùuŋ. ⁴³ Ka Yesu si u cye yaha, maa li jwo a waha u á: ⁴⁴ «Cù ma jwoge na, ma hà yaaga jwo sùpya á me, ŋka ta si, maa sà maye cyêe sáragawwuŋi na u u ma kàanmucya, sárage kyaa *Kile túnntunŋi *Musa à jwo tògofeebii jùcùuŋi kyaa na ke, maa kuru wwù. Lire li sí li cyêe na mu à cùuŋc.»⁴⁵ Ŋka nàŋi jye a jà a cù u jwoge na me. U à kàr'a sà a yi yu cyeyi puni i, ka li i mpyi Yesu saha si n-jà n-tíi n-jyè kànha na me. U mpyi sige funŋke e, ŋka lire ná li wuuni mú i, sùpyire mpyi na yíri cyeyi puni i, na u taa wani.

Yesu à supyimuruŋ cùuŋ maa ku kapegigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Luka 5.17-26)

2¹ Canmpyal'à tòro ke, ka Yesu si núr'a kàre Kaperenamú kànhe e. Ka sùpyire si lógo na u jye wani bage k'e, ² maa mpa bínni mà bage jî. Tateenge sàha mpyi me, bage jwoge mpyi a jî. Ka Yesu si wá na Kile jwumpe yu pi á. ³ Lire na u jye, ka pi i mpa ná yaŋi w'e, u mpyi a múruŋ. Nàmbaa sicyeere mpyi a u tugo. ⁴ Ŋka sùpyire jyaŋi kurugo, pi jye a jà a nò ná u e Yesu na me. Ka pi i dùgo bage kàtanŋke na, maa kuru fûru, maa yaŋi ná u yasinniŋke le a tírige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwòhòl'e. ⁵ Yesu à li jya na mpíi nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimuruŋk'á: «Na jya, mu *kapegigil'à yàfa mu na.»

⁶ *Kile Saliyaŋi cyelentiibii pi mpyi a tèn wani kuru cyage e ke, ka pire si wá na yu piye funŋi: ⁷ «Naha na ŋge nàŋi jye na mpe jwumpe shiŋi yu ye? U na Kile mege kèege. Fo Kile kanni bà me, wà si n-jà sùpya kapegii yàfa u na me!»⁸ Ka Yesu si ntíl'a pi funŋ sòŋjore cè, maa yi jwo pi á: «Naha na yii jye ná nte sòŋjore shiŋi i ye? ⁹ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, ma a ma yasinniŋke lwó ma a jaare” yii jyii na cyire kapyaaŋi mú shuunni i ndire jwumò p'à táan ye? ¹⁰ Ŋka yii pi li cè

^c1.44 Tògofooŋi ká jùcùuŋ, sáragawwuŋi mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jicè kampyi u à cùuŋ, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

na li síŋi na nyɛ *Supyaŋi Jyaŋi na, naha ñiŋke na, u wà kapegii yàfa u na.» ¹¹ Lire e u à jwo supyimuruŋk'á: «Ta núru na ñwɔ na, yíri ma a ma yasinniŋke lwó, ma a si pyenge.» ¹² Ka nàŋi si ntíl'a yíri, maa u yasinniŋke lwó mà fworò sùpyire puni nyii na, ka li i pi puni kàkyaanhala, ka pi i Kile pèe sèl'e, maa jwo: «Wuu sàha nde fiige nya me!»

Yesu à lyí ná mepenge shiinbil'e

(Macwo 9.9-13; Luka 5.27-32)

¹³ Yesu à núr'a kàre Galile baŋi ñwɔge na. Ka shinnyahara si wá na ma u yyére, ka u u wá na pi kálali. ¹⁴ U nintoroŋ'à Alife jyaŋi *Levi nya u à tèn múnalwɔore tashwɔge e. Ka u u yi jwo u á: «Yír'a taha na fye e». Ka Levi si yír'a taha u fye e. ¹⁵ Canŋka Levi à Yesu ná u *cyelempyiibii yyere pi sà lyí. *Múnalwɔore shwofeebii ná mepenge shiinbii piiberii mpyi a nyaha Yesu fyèñwɔhɔshiinbil'e, ka Levi si pi ñinyahamii yyere pi sà lyí mú. ¹⁶ *Kile Saliyaŋi cyelentiibii pi mpyi *Farizhɛenbii toŋkuni i ke, pire pil'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yii cyelentuŋi na lyí ná múnalwɔore shwofeebii ná mepenge shiinbii piiberil'e ye?» ¹⁷ Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpii pi à cùuŋɔ ke, wempyiŋi kyaa nyɛ pire na me, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyɛ. Mpii pi nyɛ na piye sɔŋŋi na pir'à tíi ke, mií nyɛ a pa ñiŋke na pire tayyerege e me. Ŋka mpii pi à li cè na pire nyɛ a tíi me, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na

(Macwo 9.14-17; Luka 5.33-39)

¹⁸ Nyɛ Yuhana Batizelipyiŋi *cyelempyiibii ná *Farizhɛenbii mpyi maha súnŋi leni, ka sùpyire tà si mpa Yesu pyi: «Naha na Yuhana Batizelipyiŋi cyelempyiibii ná Farizhɛenbii wuubii maha súnŋi leni, mu cyelempyiibii sí nyɛ na u leni mà ye?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Cipooŋi ká mpyi ná cikwɔnbil'e, pi sí n-jà n-pyi lyimbaa lire tɛni i la? Mà pi ná uru yaha siŋcyan pi sè n-sii n-jà n-kwôro lyimbaa me. ²⁰ Ŋka tɛni là na ma, cipooŋi sí n-pa n-yige pi shwɔhɔl'e. Lire tɛni i pi sí n-ta raa súnŋi leni.»

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Wà nyɛ na v àanvɔŋɔ tɛge na v àanŋjyega tacwɔŋɔ jwooli me. Lire ká mpyi, v àanvɔŋŋke maha v àanŋjyega kɛge, tacwɔŋ'a sè nàara a pèe. ²² Wà mú sí nyɛ na sinmpurugo leni seeye boolyegil'e^d me. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sè ñkɛge. Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofɔŋkil'e!»

---

^d2.22 See yi boni na nyɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwooli ná yatɔre see yi i maa lwɔhe, lire nyɛ me ñjirimpe, lire nyɛ me ɛezen sinmpe leni l'e ke.

Nje Yesu à jwo canḡḡke kyaa na ke

(Macwo 12.1-8; Luka 6.1-5)

²³Nye canḡḡke Yesu ná u *cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canḡḡke na mpyi *canḡḡḡ. Ka u cyelempyiibii si cye le sùmaḡi i na ḡkwùun na mínage na ḡkùru^e. ²⁴*Farizheenbii pill'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, jaha na mu cyelempyiibii na *canḡḡḡke kafuunḡkii pyi ye^f?» ²⁵Ka u u pi pyi: «Nde saanḡi *Dawuda à pyi ke, yii nye a lire kâla mà? Canḡḡka mà u ná u fyèḡwḡḡshiinbii katege wuubii yaha, ²⁶u à jyè Kile bage e, lire tènì i Abyatari u mpyi *Kile sáragawwuubii ḡḡḡufembwḡhe, maa sárage bwúuruḡi wà lwḡ a kyà, maa wà kan u fyèḡwḡḡshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruḡi kyà.» ²⁷Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Canḡḡḡk'à yaa sùpyire mēe na, ku nye a yaa ku pyi tuguro pi á mē. Sùpyire nye a yaa canḡḡḡke mēe na mē. ²⁸Lire l'à li ta *Supyaḡi Jyaḡi ká kyaa maha kyaa jwo ali mà yyaha tíi ná canḡḡḡke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mē.»

Yesu à cyenḡkwugofoo cùḡḡ canḡḡḡke

(Macwo 12.9-14; Luka 6.6-11)

3¹Canḡḡka Yesu à nùr'a jyè *Kile Jwumpe kàlambage e, mà sà nàḡi wà ta wani ná cyenḡkwuge e. ²Ka pi i wá na u kàanmucaa, kampyi u sí uru nàḡi cùḡḡḡ *canḡḡḡke e, si nta tìgìre cyán u na. ³Ka u u jwo cyenḡkwugefooḡ'á na u yîr'a yyére sùpyire shwḡḡḡl'e, pi raa u jaa, ⁴maa pi yíbe: «Mà tàanna ná Kile *Saliyaḡi i, kacenni mpyiḡi u à ḡwḡ canḡḡḡke e laa, kapiini mpyiḡi? Mà sùpya múnaa shwḡ laa, mà sùpya múnaa wwû^g?» Ka pi puni si fyáha. ⁵Ka Yesu si ḡyiḡkeni le pi e, maa yyahe tanha pi na, u à li ta pi nye a cyenḡkwugefoo ḡḡḡaare ta mē. Maa jwo cyenḡkwugefol'á: «Ma cyege sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u ḡcùḡḡḡ. ⁶Nye *Farizheenbii pi mpyi wani ke, ka pire si fwo-ro Kile Jwumpe kàlambage e, maa ntíl'a kàr'a sà wwḡ ná *Erḡdi tonḡkuni shiinbil'e Yesu boḡkanni kyaa na.

^e2.23 Kile Jwumpe Semenḡi à li cyèe na wà katege wu ká a ntùuli kereḡ'e, na u sí n-jà sùmaḡi wà kwḡḡn ná cyege e, si ḡjyí wani kerege e (Duterenoḡmu 23.25).

^f2.24 Mà tàanna ná Farizheenbii sḡḡḡḡkanni i, mu aha sùma kwḡḡn ná cyege e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cēge na pi à báara pyi canḡḡḡke (Ekizodi 34.21).

^g3.4 Farizheenbii u sḡḡḡḡkanni i, shinḡi u nye na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tēge canḡḡḡke.

Shinnyahara la nyɛ si Yesu nya

⁷ Ka Yesu ná u *cyelempyiibii si fwor'a kàre Galile baɲi kàmpanɲke na. Supyikuruɲɔ nimbwɔhɔ mpyi a taha u fye e. Tire sùpyire mpyi a yîri Galile kùluni ná *Zhude wuuni ⁸ ná Zheruzalemu kànhe ná Iduma kùluni ná Zhuruden baɲi kàntugo yyére kùluni ná Tiri ná Sidon kànyi na. U kapyiɲkii kyaa sùpyire mpyi na nùru, maa ntaha u fye e. ⁹⁻¹⁰ U mpyi na shinnyahara cùɲɲi, lire e yampii puni la mpyi si bwɔn u na. Ka u u li njáare u cyelempyiibil'á na pi bakwɔɔge kà bégel'a yaha ur'á, uru ká bú ɲkwɔ a jà laaga wwû sùpyire na, t'àha bú uru fɛnre mɛ. ¹¹ Jínacyaan n'a mpyi a u nya, pi mpyi maha ɲcwo u fere e, maa ɲkwúulo, maa jwo: «Kile Jyaɲi u nyɛ mu!» ¹² ɲka Yesu mpyi maha yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cè mɛ.

Yesu túnntunmpii ke ná shuunniɲi ɲcwɔɲrɔɲi kani

(Macwo 10.1-4; Luka 6.12-16)

¹³ Lire kàntugo ka Yesu si dùgo ɲaɲke kà na. Mpii kyaa li nyɛ u na ke, maa pire yyer'a yige pi sanmpii shwɔhɔ'e, ka pire si n-kàre u fye e. ¹⁴ Shiin ke ná shuunni u à cwɔɲr'a pyi u túnntunmpii pi i mpyi ná u e tɛrigii puni i, u s'a pi tunni pi raa Kile jwumpe yu, ¹⁵ maa fànhe kan pi á, pi jà pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ¹⁶ Shiin ke ná shuunniɲi u à cwɔɲrɔ ke, pire meyi yi nyɛ: Simɔ ná Yesu à u mege le Pyeri ke, ¹⁷ ná Zebede jyaabii *Yakuba ná Yuhana, Yesu mpyi maha pire yiri Bwonerizhe, lire ɲwɔhe ku nyɛ pi fàn'h'à nyaha kiletinni fiige, ¹⁸ ná Andire ná Filipi ná Baritelemi ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyaɲi Yakuba ná Taadi^h ná Simɔ, pi maha mpyi Zelotiⁱ ke, ¹⁹ ná Zhudasi Isikariyoti, ɲge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

Pyiɲkanni na Yesu maha jínabii kòre ke

(Macwo 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)

²⁰ Lire kàntugo Yesu ná u cyelempyiibil'à nùr'a pa pyenge, ka shinnyahara si nùr'a pa pi ɲwɔ tò sahanɲi ná pi funmpɛn karigil'e, fo mà u ná u *cyelempyiibii pyi pi nyɛ a talyige ta mɛ. ²¹ Yesu cìmpyiibil'à u kapyiɲkii kyaa lógo ke, maa wá na sɔɲɲi na u ɲùmbwuun'à kèege, maa shà zà u cù.

²² *Kile Saliyaɲi cyelentiibii pi à yîri Zheruzalemu kànhe e ke, ka pire si wá na ɲko na jínabii ɲùɲufooɲi Belizebuli u nyɛ Yesu i, na ná uru fànhe e u na jínabii kòre na yige pifeebil'e.

---

^h3.18 Taadi, kuru ku nyɛ u mege shɔnwoge. Mege ɲiɲcyiige ku nyɛ Zhudasi (Luka 6.16).

ⁱ3.18 Zeloti: kuru mege ɲwɔhe ku nyɛ: «kìni kyal'à táan ɲgemu á sèl'e ke.»

²³ Nye ka Yesu si pi yyere, maa *bàtaaya jwo pi á. U à jwo: «Sitaanniŋi sí n-jà uye kòrɔ la? ²⁴ Kire maha kire li nye na liye tùnni ke, lire kɪni fànhe maha ŋkwɔ. ²⁵ Pyenge maha pyenge shiin ká yîri piye kurugo ke, kuru pyenge fànhe maha jcyére. ²⁶ Sitaanniŋi ká a u bárapyiibii kòre, u na uye tùnni. Lire ká mpyi, u fànhe sí n-cyére si mpa ŋkwɔ. ²⁷ Wà si n-jà n-nyè fànhanyahagafoo bage e si u yaayi lwɔ, ná u nye a bage foo pwo a cyán maa nta a jyè mà ye. Urufoo ká jà a u pwo a cyán, lire e u maha jà a bage yaayi pyi u jɛempe. ²⁸ Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, sùpyire *kapegigii ná ti Kile mekege karigii puni sí yàfa ti na, ²⁹ ŋka ŋgemu ká *Kile Munaani mege kège ke, lire sɪ n-sii yàfa urufoo na me, urufoo sí lire kapiini tugure lwɔ fo tèkwombaa.»

³⁰ Yesu à yire jwo amuni, naha na ye pi mpyi na ŋko na jinanŋi wà u nye u e.

Mpii pi nye Yesu nuŋi ná Yesu cɪnmpyiibii ke

(Macwo 12.46-50; Luka 8.19-21)

³¹ Mà Yesu yaha kuru cyage e, u nuŋi ná u cɪnmpyiibil'à pa yyére cyinŋi na, maa wà tun u u yyere. ³² Shinnyahara mpyi a tènna u kwùulo, ka pi i mpa yi jwo u á: «Mu nuŋi ná mu cɪnmpyiibii naha cyinŋi na, pi naha na mu kyaa pyi.» ³³ Ka u u pi pyi: «Mpire pi nye mii nuŋi ná mii cɪnmpyiibii ye?» ³⁴ Ka u u nyiigii yîrig'a le sùpyire e, maa jwo: «Mpii ninteenbii pi nye mii nuŋi ná mii cɪnmpyiibii. ³⁵ Yii li cè, ŋge u nye na Kile nyii wuuni pyi ke, uru u nye mii cɪnmpworonŋi ná mii nuŋi.»

Jɛenugunŋi bàtaage

(Macwo 13.1-23; Luka 8.4-15)

4 ¹ Puru jwɔhɔ na, Yesu à kàre Galile bani jwɔge na, ka shinnyahara si mpa bínni u taan, ka u u wá na ti kálali sahanŋi. Sùpyir'à pa nyaha sèl'e ke, li nye a pa jwɔ me, ka u u jyè a tèn bakwɔge k'e lwohe juŋ'i. Ka ti i yyére kùmpoge na, ² ka u u ti kála karigii niŋyahagii na ná *bàtaayi. U à jwo: ³ «Yii a núru, jɛenugunŋi wà u ná fwor'a kàre jɛeme tanuguge e. ⁴ Mà u yaha u u sùmapyanŋi wàa fini fiige, sùmashiŋi wà à cwo kuni jwɔge na, ka sanjyeeŋre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworo niŋyahara mpyi kuru cyage e me. Ka uru si fyin wahawaha, naha na ye u mpyi a jyè piŋke e sèl'e me. ⁶ Nye canŋk'à pa fworo ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndire kuunŋi na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ŋgurotaha na, ka ŋgure si uru cù, u nye a jà a yasere pyi me.

⁸ Ɔka wà tacwug'à pa bê ñiñke tacenñke na, maa fyin maa yiri fwɔfwɔ. Sùmacire tà à sùmapyañi se mà nɔ ñkuu ñkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi beñjaaga ná ke ke.

⁹ Ɔgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niñgyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Yesu à puru jwumpe jwo a kwɔ ke, ka u ná u *cyelempyiibii ke ná shuunniñi ná shiin niñkin niñkin si yiri sùpyire sannte taan. Ka pire si sà a u yibili u bàtaayi ñwɔhe na. ¹¹ Ka u u pi pyi: «Kani l'à yyaha tíi ná *Kile Saanre e ná l'à ñwɔhɔ ke, yii á lire ñcèn'á kan. Ɔka mpe jwumpe puni ñwɔh'á ñwɔhɔ sùpyire sannte na. ¹² Lire kurugo

“pi na Kile kapyiñkii wii maa ñcyé cyi nyaga,
pi na Kile jwumpe núru maa ñcyé pu lógogo,
ñaha na ye nde pi la ñye si zii vyiiñne ke,
lire li ñye, mà núr'a sà piye kan Kile á,
bà pi *kapegigii si mpyi si yàfa pi na mɛl.”»

¹³ Ka Yesu si yi jwo pi á sahanñi: «Yii aha mpyi yii ñye a ñke bàtaage yyahe cè mɛ, di yii sí yi sanñyi yyahe cè n-jwo ye? ¹⁴ Ñeenugunji u ñye Kile jwumpe jwufooñi. ¹⁵ Kuni ñwɔge na sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku ñye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, kuru tanuge e, ka Sitaanniñi si pu wwû pi funñ'i ke. ¹⁶ Kafaafoge ñun'ji sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku ñye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, maa ntíl'a ñee pu na ná funntange e ke. ¹⁷ Ɔka pu ñye a jà a ndire le t'e mɛ, tire ñwɔmɛeni kèngemɛ ñye a pen mɛ. Kawaa, lire ñye mɛ yyefugo ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworó Kile kuni i. ¹⁸ Ɔgure shwɔhɔl'e sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku ñye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ¹⁹ ka diñyerñi karigii funmpɛenre ná nàfuunji lage ná yaayi shiñi puni lage si ti ta, ka tire sònñɔre si pu cwɔñrɔ, pu ñye a jà a yasere pyi mɛ. ²⁰ Niñke niñcenñke na sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku ñye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ñee pu na ke, tire sùpyire ti maha Kile ñyii wuuni pyi. Tire sùpyire na ñye sùmasenñe fiige, sùmacire tà à sùmanji se mà nɔ beñjaaga ná ke ke na, tà à yasere pyi mà nɔ beetaanre taanre (60) na, tà à yasere pyi mà nɔ ñkuu ñkuu (100) na.»

Kile jwumpe na ñye fùkina fiige

(Luka 8.16-18)

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo pi á: «Wà ñye na fùkina mîni si u le ñcyígile yaaga ñwɔh'i mɛ, ñka u maha dùrugo yaage kà ñun'ji. ²² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ñwɔhɔ ke, cyire puni sí n-pa raa ñaa. Kyaa maha kyaa l'à

†4.12 Ezayi 6.9, 10

yaa numpini i ke, lire là mú sî n-kwôro ñcèmbaa mɛ. ²³ Ìjgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ñiṅgyigigii cyán sèl'e.»

²⁴ Maa núr'à jwo pi á: «Kile jwumpe yii na núru ke, yii pu yaha yiye funṅ'i, naha na ye Kile sí yii kan n-tàanna ná yii lógoṅkanni i. Puru ñwòho na, u sí n-pa tà bàra yii ñiṅcente na. ²⁵ Lire tènì i, shin maha shin u na ñcaa si Kile jwumpe yyahe cè ke, Kile sí là taha uru u ñiṅcempe na. Ìjka shin maha shin u ñye u ñye na pu núru mɛ, nimbileni u à cè ke, lire sí n-pînni.»

Kile Saanre na ñye sùmapya fiige

²⁶ Ka Yesu si núr'a jwo: «*Kile Saanre à fworò nde kani kurugo: nàṅi wà u maha sùmashi núru u kerege e. ²⁷ Uru nàṅ'à ṅóo numpilage e yo, u ñye ñyii na canṅke e yo, sùmapyaṅi sí n-fyîn, sùmacire sí raa lyege. Ìjka nàṅi sí pà cè lire pyiṅkanni i mɛ. ²⁸ Ìṅṅke maha sùmaṅi pyi u à fyîn, sùmacige ku maha fyânha a fworò, lire kàntugo sùmaṅcyahaṅk'a sî nta a fworò sùmacige na, kàsanrage na sùmapyaṅi maha mpa fworò sùmaṅcyahaṅke na. ²⁹ Sùmapyaṅi ká lyɛ a nɔ u tɛgeni na, nàṅi maha ntíl'a kòṅṅaṅi lwó na u kwùun, naha na ye sùmakwòṅgigii tèn'à nɔ.»

Kile Saanre maha sîi nimbilere maa mpêre

(Macwo 13.31-32, 34; Luka 13.18-19)

³⁰ Ka Yesu si núr'a jwo: «Ná naha shi i mii sí n-jà *Kile Saanre tàanna ye? Ti ñye mu à jwo naha be? ³¹ Ti na ñye mu à jwo mutaridi cige yasere, nàṅi wà à sà ntemu núgo u cikòoge e ke. Kuru cige pyàṅ'à yílege cire sannte puni wuṅi na. ³² Ìjka u aha núgo, u maha fyîn, maa yîri maha ntòro kaṅyege yawyɛere puni taan. Ku maha ṅkényi yige, yire maha mpêe fo saṅcyɛenre maha ti shèere yaa yi mbyimpe e.» ³³ Ñye yire *bàtaayi shiṅi ñiṅyahaya Yesu mpyi maha yu sùpyir'á mà tàanna ná ti yi ceṅkanni i. ³⁴ Puru jwumpe shiṅi baare e, u mpyi na pabere yu ná t'e mɛ. Ìjka u ná u *cyelempyiibii kanni ká mpyi tènì ndemu i ke, u mpyi maha pu puni ñwòhe yu pi á.

Yesu à kafeebwòhe yyéenɛ baṅi ñuṅ'i

(Macwo 8.23-27; Luka 8.22-25)

³⁵ Kuru canṅke yàkoṅke, ka Yesu si jwo u *cyelempyiibil'á: «Wuu a sî baṅi kùṅke na.» ³⁶ Ka pi i sùpyire cye yaha, maa ṅkàre ná Yesu i baṅi ñuṅ'i, bakwooyi yabere mpyi pi ñwòh'i. ³⁷ Ka kafeebwòho si yîri na fwu, ka lwòhe si wá na ñcyânre na jyè bakwòoge e fo na ṅko si ku ñi. ³⁸ Yesu mpyi bakwòoge kàntugo yyéere mà ñuṅke taha ñuntahaga na, na ṅwúuni. Ka pi i u ñè maa jwo: «Cyelentuṅi, wuu na ṅko si ṅkwôro lwòhe e, lire

nye a mu funṅo pen mà?»³⁹ U à jè ke, maa yîr'a fânha cyán kafεεge na, maa lwɔhe pyi ku tɛɛn. Ka kafεεge si yyére, ka lwɔhe si ntɛɛn siu!⁴⁰ Lire kântugo ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii na fyáge ame ye? Naha na yii sàha ṅkwɔ̀ a dá mii na mà ye?»⁴¹ Ka u cyelempyiibii si fyá sèl'e, marii yi yu piy'á: «Jofoo u nye ṅge nàṅi fo ka kafεεge ná lwɔhe si ntɛɛn u wuuni taan ye?»

Yesu à jínahii nipyahamii kòr'a yige nàṅi w'e

(Macwo 8.28-34; Luka 8.26-39)

5¹Nye ka Yesu ná u cyelempyiibii si nɔ̀ banji kùṅke na, wani Gadara shiinbii nye. ²Yesu à tíg'a fworó bakwɔ̀ge e ke, ka jínacyanṅi wà si ntíl'a fworó fanṅyi i^k, maa mpa u pùṅɔ̀ bɛ. ³Uru nàṅi mpyi na shùun fanṅyi i. Sùpya sàha mpyi na sì n-jà u pwo me, u mpyi maha u yapwoyi puni kwùun, ali yòrɔyi. ⁴Tooyi nipyahay'e, pi mpyi maha u cwôre, marii u tooyi ná u cyeyi pwo ná yòrɔy'e. ṅka u mpyi maha yire puni kyεεge. Sùpyire puni fân'h'à pa jcyére u e, maa u nya, maa u yaha wani. ⁵Pilaga bâra canṅa na, nàṅi mpyi maha jaare fanṅyi i, marii dùru jaṅyi juṅ'i, marii ṅkwúuli, marii uye kúuli na fwóroge kafaayi na.

⁶Mà u yaha puru na, u à tɛɛn tatɔ̀nge e maa Yesu nya, maa fê a pa niṅkure sín u taan. ⁷Maa jwo fânha na: «Yesu, Kilenji nìṅyi wuṅi Jyaṅi, naha shi ku nye wuu ná mu shwɔ̀hɔ̀l'e ye? Mii na mu jaare, Kile kurugo, ma hà kawaa pyi na na mà de!» ⁸U à puru jwo, naha kurugo ye Yesu mpyi a jínanṅi pyi na u fworó u e. ⁹Ka Yesu si nàṅi yíbe u mege na, ka u u jwo: «Mii mege nye Shinṅyahara, naha na ye wuu à nyaha.» ¹⁰Nye ka jínacyanṅi si Yesu jaare fânha na na u àha pire kòre njige lire kùluni i me.

¹¹Nye lir'à caakurumbwɔ̀hɔ̀ ta ku u lyí jaṅke kà numpenge na wani. ¹²Ka jínabii si Yesu jaare sèl'e, na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakuruṅke e. ¹³Ka u u jεε. Ka pi i fworó nàṅi i maa sà jyè caabil'e. Lir'à pyi ke, ka caabii si sùrug'a yîri jaṅke numpenge na mà cwo cwo banji i. Pi mpyi a caalii kampwɔ̀hii shuunni (2.000) kwɔ̀, ka pi puni si ṅkwôro lwɔhe e.

¹⁴Ka caabii kàanmucyafeebii si fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwɔ̀nbugure puni i. Ka sùpyire si mpa lire kani wíi. ¹⁵Pi à nɔ̀ Yesu na ke, ka pi i nàṅi nya, ṅge e jínabii mpyi ke, u à tɛɛn u taan. Vànṅyi na mpyi u na, u mpyi a tɛɛn tanuge e, ka pi i fyá.

¹⁶Nde l'à jínacyanṅi ná caabii ta ke, mpiimu pi à lire nya ke, ka pire si sà a li yu na ntùuli sùpyir'á, fworonṅkanni na jínabil'à fworó nàṅi i maa

---

^k5.2 Yahutuubii maha pi fanṅyi wwú kafaayi juṅ'i. Pi maha ku jwɔ̀ge yal'a yaa fo maha tateenṅɔ̀ yaa mú.

jyè caabil'e ke. ¹⁷ Sùpyir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi i wá na Yesu jáare sèl'e na u fworó pire kùluni i.

¹⁸ Yesu ninjyiŋi bakwɔɔge e, nàŋi i jínabii mpyi ke, ka uru si u jáare sèl'e s'a ŋkèege ná u e. ¹⁹ Ŋka Yesu jye a jɛɛ mɛ, maa jwo: «Núru, ma a si pyenge, kabwooni Kafooji Kile nùnaare wuŋ'à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyenge shiinbil'á.» ²⁰ Ka nàŋi si ŋkàre, nde Yesu à pyi u á ke, mà sà a yire yu na màre Dekapoli kùluni i. Lir'à sùpyire puni kàkyanhala.

Yesu à ceenji wà cùuŋɔ, maa Zharusi pworonji buwuŋi jè

(Macwo 9.18-26; Luka 8.40-56)

²¹ Yesu à núr'a baŋi jyiil'a kèenŋe kùŋke sanŋke na ná bakwɔɔge e. U à fworó ke, ka shinpyahara si mpa u kwùulo. Mà u yaha kuru cyage e, ²² ka *Kile Jwumpe kàlambage nùŋufooji wà si nɔ wani, u mege mpyi Zharusi. U à Yesu jya ke, maa ninjkure sín u taan, ²³ maa u jáare sèl'e: «Maye sanŋi yaha, mii pworonji wá na kuro caa, pa ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si jɛcùuŋɔ mɛ.» ²⁴ Ka Yesu si yír'a kàre ná u e, ka shinpyahara si ntaha u fye e fo na u fwòonji.

²⁵ Tire sùpyire shwɔhɔl'e ceenji wà mpyi wani, yyee ke ná shuunni funŋ'i, lùwulinŋkwombaayi mpyi u na. ²⁶ U mpyi a kànha wempyiini taan, u cyeyaare mpyi a kwɔ, u à shà wempyii ninpyahamii yyére, ŋka pà jye a sàa fworó yampe e mɛ, fo pu na nàare. ²⁷ U à Yesu kyaa lógo ke, ka u u mpa sùpyire shwɔhɔl'e Yesu kàntugo yyére, maa bwòn u vàanŋyi na.

²⁸ U mpyi na yu uye funŋ'i: «Mii aha bú jà a bwòn u vàanŋyi na, mii sí n-cùuŋɔ.» ²⁹ U à bwòn Yesu vàanŋyi na ke, ka lùwulinŋkwombaayi si ntíl'a kwɔ, ka u u li cè uye e na ur'à cùuŋɔ. ³⁰ Ka Yesu si ntíl'a li cè uye e na fànhe kà à fworó ur'e, maa yyaha kèenŋ'a le sùpyire e, maa jwo: «Jofoo u à bwòn mii vàanŋyi na ye?» ³¹ Ka u *cyelempyiibii si u pyi: «Mu jyii na jye nte sùpyire puni na, t'à mu fenre kàmpanŋyi puni na, maa núru na yíbili na jo u à bwòn mu na ye?» ³² Lire ná li wuuni mú i, ka Yesu si wá na wíi na màre sùpyire shwɔhɔl'e, ŋge u à bwòn u na ke, si uru cè. ³³ Ceenji u mpyi a bwòn u na ke, ur'à fyá fo na jɛcyèenni, nde l'à u ta ke, u à lire cè, ka u u mpa ninjkure sín Yesu yyaha na, maa sèenji puni jwo u á. ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Na pworó, mu dáníyan'jà mu shwɔ mpe yampe na, ta si yyeŋiŋke ná ferempe e.»

³⁵ Mà u yaha puru jwumpe na, píl'à yíri nùŋufooji Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nɔ mu pworonji na. Ma hà núru cyelentuŋi yaha u uye kànha u a ma mɛ.» ³⁶ Ŋka Yesu jye a puru jwumpe lwɔ a wíi mɛ, maa yi jwo nàŋ'á: «Ma hà raa fyáge mɛ, dá mii na kannna.» ³⁷ Ka pi i yíri na ŋkèege Kile Jwumpe kàlambage nùŋufooji yyére. Yesu

nye a jɛɛ sùpyanji wabere u kuni bínni ná ur'e mɛ, fo Pyeri ná *Yakuba ná u cìmpworonaji Yuhana. ³⁸Pi à nɔ jùnjufoonji pyenge e ke, ka Yesu si shinnyahara nya ti i nyàha na wùruge tiye e, marii myahigii sùu marii kwuuyi wàa. ³⁹U à jyè ke, ka u u pi pyi: «Naha kurugo yii na tùpyaagii wàa marii myahigii sùu ye? Pyànjì nye a kwù mɛ, u na ñwúuni!» ⁴⁰Ka pi i wá na jcyàhali u na. Ka u u pi yige ntàani na. Bage e pyànji mpyi a sínni ke, ka u u jyè wani ná pyànji sifeebii ná u cyelempyiibii taanreñi i.

⁴¹Maa pyànji buwuñi cù u cyege na, maa yi jwo u á pi shɛenre e: «Talita kumi!» Lire jwɔhe ku nye: «Mii pworonji, ta nùru, yîri!» ⁴²Kuru cyage mujye e, ka pùcwoñi si yîri na jaare, u mpyi yyee ke ná shuunni. Ka lire si sàa pi puni kàkyanhala. ⁴³Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò wà yaha u nde kani cè mɛ, maa pi pyi na pi njyì kan u á.

Yesu kànhe shiinbil'à cyè u na

(Macwo 13.53-58; Luka 4.16-30)

6 ¹Lire kàntugo Yesu à nùr'a kàre u tukanhe Nazareti i, u *cyelempyiibii mpyi u fye e. ²*Canḡḡk'à pa nɔ ke, ka u u wá na sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambage e. Lir'à u lógofeebii nijyahamii kàkyanhala, ka pi i wá na ñko: «Nte yákilifente ti nye u á ke, ná jcyii kakyanhala karigii u na mpyi ke, taa u à jà a cyire puni ta ke? ³Taha cíkyanganji bà u nye u wi mɛ? Mariyama pyiibii pi nye *Yakuba ná Zhoze ná *Zhude ná Simɔ ná pùceribii pi nye naha kànhe e ke, pire mpìi yyaha wuñi bàl'à?» Nye tire sòñḡr'à nàara a pi pyi pi a jùñḡ tugo Yesu na.

⁴Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo pi á: «*Kile tùnntunḡ maha le njire e cyeyi puni i, fo u cìmpyiibii ná u tukanhe ná u tupyenge ye.» ⁵Pi nye a dá Yesu na mɛ, lir'à u sige u nye a kakyanhala kariij nyjahagii pyi wani mɛ. U à u cyeyi taha yamii niñkin niñkin na, maa pire cùuñḡ. ⁶Pi dánabaare Yesu na, lir'à u kàkyanhala. Ka u u wá na kàlanji pyi na ntùuli kuru kàmpanñke kànyi na.

Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Kile jwumpe yu

(Macwo 10.5-15; Luka 9.1-6)

⁷Lire kàntugo ka Yesu si u *cyelempyiibii ke ná shuunniñi yyere na ntunni shuunni shuunni pi sà a Kile jwumpe yu. Maa fànhe kan pi á mú, pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ⁸Maa yi jwo pi á: «Fo kàbii bà mɛ, yii àha yaage kabere lwó raa ñkèege kuni i mɛ, yii àha yalyire lwó mɛ, yii àha boro lwó mɛ, yii àha wyére lwó nde dufaabil'e mɛ. ⁹Yii tanhanya lwó, ñka yii àha vànntinnyi shuunni lwó mɛ.»

¹⁰U à kwò maa pi pyi: «Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka wà si jɛɛ yii sunmbage na ke, yii à yaa yii pi tèn wani fo mà sà yaa ná yii

tèekani i. ¹¹ Ìka yii aha ñkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi nyé a ñen'a yii jwumpe lógo mē, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kànhe shiin na.»

¹² Ka pi i ñkàr'a sà a Kile jwumpe yu sùpyir'á, na pi pi toronkanni kēenye. ¹³ Marii jínacyaanbii ninyahamii jínahii kòre na yige pi e, marii yamii ninyahamii tìri ná sinmpe e marii Kile jáare, ka pi i wá na ñcùuñi.

Yuhana Batizelipyiñi kwùnkanni

(Macwo 14.1-12; Luka 9.7-9)

¹⁴ Lire tēni i, Yesu meg'à fworó cyeyi puni i, ka saanñi *Eródi si u kyaa lógo. Pii mpyi na ñko: «Yuhana Batizelipyiñi u à ñè a fworó kwùni i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi amē.» ¹⁵ Pii sí i ñko na *Kile túnntunñi *Eli u à núr'a pa, pii mú sí i ñko na tèecyiini Kile túnntunñi wà u à ñè a fworó kwùni i.

¹⁶ Eródi à cyire karigii lógo ke, maa jwo: «Yuhana Batizelipyiñi ñùñke mii à pyi pi à kwòñ ke, uru u à ñè a fworó kwùni i.»

¹⁷⁻¹⁸ Yii li cè na Eródi mpyi a u sññeñi Filipi cwoñi kwòñ a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenji mege na mpyi Eródiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Eródi á na u nyé a yaa u u sññeñi cwoñi shwó u na mē. Ka puru jwumpe si waha Eródi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cù a le kàsuni i.

¹⁹ Ka Eródiyadi lùuni mú si yîri, maa wá na bonkanni caa Yuhana na. Ìka u yabiliñi mpyi na sè n-jà mē. ²⁰ Eródi mpyi na fyáge Yuhana na, ñaha na ye u mpyi a cè na Yuhana à tíi maa mpyi Kile sùpya. Lire kurugo u mpyi a yaha u na. Eródi n'a mpyi a u meñwuuni lógo, u funñke mpyi maha mpen. Lire ná li wuuni mú i, Yuhana jwumpe mpyi maha ntáan u á.

²¹ Nyé Eródi canzeg'à pa màhana a nò lire yyeeni ke, ka u u kataan bégele u wwoñeñbii ná sòrolashiibii ñùñfueebii ná Galile kùluni shinbwoobii mē na. Kuru canñke Eródiyadi sí u nimpyiini pyi Yuhana na. ²² Eródiyadi mpyi a nàmbage lèñe saanñ'á ná pùceebilini ndemu i ke, mà sùpyire yaha kataanni na, lir'à jyè na ñkwòholi, ka li kyaa si ntíl'a táan Eródi ná u shinyyerebil'á. Ka saanñi si jwo pùceebilin'á: «Yaage na mu na ñcáa ke, ku cyèe, mii sí ku kan mu á.» ²³ Maa ñkàa pùceebilin'á, na u aha yaaga maha yaaga jáare ur'á ke, uru sí ku kan u á, ali u ññarege mēe k'à bē uru kini taaga ññkin na. ²⁴ Ka pùceebilini si fworó ntàani na, maa u nuñi yíbe: «Ñaha mii à yaa mii u jáare ye?» Ka nufoonji si u pyi: «Yi jwo u á na u Yuhana Batizelipyiñi ñùñke kan ma á.»

²⁵ Kuru cyage mujye e, pùceebilin'à fyál'a jyè saanñi yyéere maa yi jwo u á: «Mii la nyé mà Yuhana Batizelipyiñi ñùñke kwòñ a le ñkunan'i mà kan na á numē.» ²⁶ Puru jwump'à saanñi yyahe tanha sèl'e, ñka mà u yaha u à

kâa pùcwoŋ'á u shinyyerebii nyii na, u la sàha mpyi si ŋcyé me. ²⁷ Kuru tanuge e, ka u u sòrolashiŋi wà tun u sà Yuhana òŋŋke kwòŋ, u a ma. Ka uru si ŋkàre kasubage e mà sà Yuhana òŋŋke kwòŋ, ²⁸ mà le ŋkunan'i mà pa ŋkan pùceebilin'á, ka uru sà ŋkan u nuŋ'á.

²⁹ U cyelempyiibil'à u mbòŋi kyaa lógo ke, maa mpa u lwó a sà ntò.

Yesu à shiin kampwòhii kaŋkuro ŋwò cya

(Macwo 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)

³⁰ Nyé Yesu túnntunmpil'à piye bínni u taan, maa pi kapyiŋkii puni ná pi kàlaŋi nimpyiŋi puni jwo u á. ³¹ Sùpyiibii nimpaampii ná niŋkaribii mpyi a nyaha a tòro, fo mà Yesu ná u *cyelempyiibii sige yalyire na, ka u u yi jwo pi á: «Yii a wá wuu yíri naha, wuu raa sè wuu mege cyage sige e, yii i sà ŋò wani.»

³² Ka pi i bakwòoge lwó mà kàre pi mege cyage e sige e. ³³ Shinnyahara à pi niŋkaribii nya mà pi cè. Ka kuru cyage kàmpaŋnyi kànyi shinnyahara si fê à núr'a sà pi caanra sige e.

³⁴ Yesu à fworò bakwòoge e mà pi nya pi à nyaha sèl'e ke, ka pi òŋŋaare si u ta sèl'e, naha na ye pi mpyi mu à jwo mpàa pi nyé piye òŋŋo kurugo. Ka u u wá na pi kálali karii niŋyahagii na. ³⁵ U cyelempyiibil'à tèni nya li i ntùuli ke, ka pi i file u na maa jwo: «Cyelentuŋi! Sige funŋke e wuu nyé, canŋke s'à kwò a kwò. ³⁶ Sùpyire cye yaha t'a si sishwònbugure ná kànyi na, ti sà yalyire cya a shwò.» ³⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpii pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Wuu mée ká ŋkàr'a sà shin niŋkin canmpyaa ŋkwuu shuunni (200) báara sàra tèg'a bwúuru shwò mà pa ŋkan pi á, uru sí n-jà pi ta la?» ³⁸ Ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Yii sà wíi! Bwúuru òŋŋi jùuli yi wá yii á ye?» Ka pi i sà kàanmucyaga pyi, maa mpa Yesu pyi na bwúuru òŋŋo kaŋkuro ná fyapya shuunni yi wá wani.

³⁹ Nyé ka Yesu si u cyelempyiibii pyi na pi sùpyire tìŋe tìŋe, kuruyo kuruyo nyèpuruge òŋŋ'i. ⁴⁰ Ka pi i ntèen shiin ŋkuu ŋkuu (100) ná shiin beeshuunni ná ke ke kuruyi i. ⁴¹ Ka Yesu si bwúuru òŋŋi kaŋkuruŋi ná fyapyaagii shuunniŋi lwó u cyeyi i, maa yyahe yírigè òŋŋiŋi i maa fwù kan Kile á yi kyaa na. U à kwò ke, maa bwúuruŋi ná fyapyaagii kwòŋ kwòŋ mà kan u cyelempyiibil'á pi à taa sùpyire na. ⁴² Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'à lyí a tìn. ⁴³ Bwúuruŋi ná fyaabii paanyi y'à kwòro ke, yire mpyi a shàhii ke ná shuunni òŋŋi. ⁴⁴ Mpii pi à lyí ke, pire nàmbaabii kanni mpyi shiin kampwòhii kaŋkuro (5.000).

Yesu à naara lwøhe nuŋ'i

(Macwo 14.22-23; Yuhana 6.16-21)

⁴⁵Nye lire nwøhø na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwøge e, maa banji jyiile u yyaha na, Betisayida kànhe yyére. ⁴⁶Yesu à ti cye yaha ke, maa ŋkàr'a sà Kile jáare naŋke kà na. ⁴⁷Numpilag'à wwò mà u cyelempyiibii ta bakwøge e banji niŋke e, uru kanni u mpyi niŋke na. ⁴⁸Numpilyage na, kafæge mpyi na pi bêni, ka Yesu si li nya na pi à kànha bakwøge mpuruŋi taan. Pi sàha mpyi na jin'a ku pyi ku u ŋkèege fwøfwø mæ. Ka Yesu si yîri na jaare na ŋkèege pi fye e lwøhe nuŋ'i. U à byanhara pi na ke, ka u la si mpyi s'a ntùuli pi ŋkere na. ⁴⁹Ŋka pi à u nimpaŋi nya lwøhe nuŋ'i ke, pi mpyi na sônŋi na buŋi wà fwøngø ki, ka pi i yîri na kwuugii wàa, ⁵⁰jaha na ye pi puni nyii mpyi u na, pi puni zòompïi mpyi a kwò. Ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó maa pi pyi: «Yii yákilibii tŋe, yii àha vyá me, mii wi.»

⁵¹Ka u u jyè bakwøge e pi fye e, ka kafæge si ntíl'a yyére. Lir'à pi puni kàkyanhala fo pi funŋø jwump'à kwò. ⁵²Pi nye a mpyi a cè supyishiŋi u nye Yesu mæ. Kakyanhani u à pyi mà bwúuruŋyahage kan sùpyir'á ke, lir'à pyi pi nyii na, ŋka pi funŋyi mpyi a múgo mæ.

Yesu à yamii cùuŋø Zhenezareti kàmpaŋyi na

(Macwo 14.34-36)

⁵³Nye Yesu ná u cyelempyiibil'à banji jyiile ke, maa nø Zhenezareti kùluni i, maa bakwøge yyéenge banji nwøge na. ⁵⁴Pi à fworo bakwøge e ke, ka sùpyire si Yesu nya a cè, ⁵⁵maa ŋkàre cyeyi puni i mà sà a Yesu mpaŋi kyaa yu. Cyaga maha cyag'e pi mpyi a u kyaa lógo ke, pi mpyi maha ma ná yampil'e na yîri kàmpaŋyi puni na, pi yasinniŋyi nuŋ'i. ⁵⁶Yesu n'a mpyi a nø cyaga maha cyag'e ke, kànbwøhø yo, kànbilere yo, sishwøn bùguro yo, sùpyire mpyi maha mpa ná yampil'e maha mpa yaha tafage e, marii u jáare na u pi yaha pi a bwùun u v àanntinŋke zhwòre na kannu. Yampii pi mpyi maha bwùun u na ke, pire puni mpyi maha jcuŋi.

Karigii cyi nye na wuu nwóre Kile yyahe taan ke

(Macwo 15.1-20)

7 ¹*Kile Saliyaŋi cyelentiibii pìi mpyi a yîri Zheruzalemu kànhe e, ka pi ná *Farizheenbii si sà bínni Yesu taan. ²Maa li kàanmucya mà li nya na u *cyelempyiibii mpyi na lyî ná cyeyi niŋwøhøyi i Kile yyahe taan, jaha na ye pi nye a yi jyè mà tàanna ná *Yahutuubii làdaabil'e me.

³ Farizheenbii ná Yahutuubii sanmpii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha cyeyi yal'a jyè a *fíniŋe Kile yyahe taan mà tàanna ná pi *tulyeyi làdaabil'e. ⁴ Lire pyiŋkanni na, pi n'a mpyi a yîri caange na, pi mpyi maha wili maha piye fíniŋe Kile yyahe taan mà tàanna ná làdaabil'e, maa nta a lyî. Làdaabii pìi saha na mpyi yaayi njyìŋi kyaa na, mu à jwo: fùnɔcwoyi ná pwoore cwɔhigii ná dɔnyerŋi yaayi ná yatɛɛnyŋi.

⁵ Ka Farizheenbii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii si Yesu yíbe: «Naha na mu cyelempyiibii nyɛ na wuu tulyeyi làdaabiil¹ kurigii jaare mà yɛ? Naha na pi nyɛ na cyeyi jyíi mà tàanna ná làdaabil'e maa nta na lyî mà yɛ^{m?}» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi à fyìnme tò wwomɔ na ke! *Kile túnntunŋi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'à sàa pyi sèe. L'à séme Ezayi sémeŋi i na Kile à jwo:

“Nte sùpyire na mii père njwɔyi i kanna,
mà li ta pi zòompìi laag'à tɔɔn mii na.

⁷ Pi na mii père tawage e,
naha na yɛ kàlaŋi pi nyɛ na ŋkaan ke,
ur'à lwɔ a pwɔ sùpyire làdaabii karigii naⁿ.”»

⁸ Ka Yesu si núr'a yi jwo pi á: «Yii à cyé Kile toŋi na, maa ntaha sùpyire làdaabii fye e. ⁹ Yii na sɔnŋi na yii tànga na nyɛ mà cyé Kile toŋi na, maa ntaha yii yabilimpìi làdaabii fye e. ¹⁰ Kile túnntunŋi *Musa à jwo na “Ma tunŋi ná ma nuŋi pèe, ŋgemu ká jwumpime jwo a wà u tunŋi, lire nyɛ me u nuŋi na ke, urufoo sí n-bò^o.” ¹¹⁻¹² Ŋka yii pi ke, yii na sùpyire kálali ŋge làdanŋi na, u mege nyɛ Kɔɔɔban. Sùpya ká jwo na uru nàfuunŋi na nyɛ Kɔɔɔban, lire njwɔhe ku nyɛ na ur'à u kan Kile á, na fànhe saha nyɛ uru na u u sifeebii tɛge me. ¹³ Lire pyiŋkanni na, yii làdaabii kurugo, Kile jwump'à pyi kapwɔɔ baa sùpyire nyii na, ŋka lire kanni bà me, yii na cyire njyii karigii shiŋi niŋyahagii pyi.»

¹⁴ Puru njwɔhɔ na, Yesu à núr'a sùpyire yyere, maa yi jwo t'á: «Yii puni, yii niŋgyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cè sèl'e. ¹⁵ Yaayi yi na jyii sùpyaŋi funŋke e ke, kuru kà nyɛ a sii na jìn'a u njwɔhɔ me. Ŋka njemu yi na fwore sùpyaŋi funŋke e ke, yire yi maha sùpyaŋi njwɔhɔ

¹7.5 wuu tulyeyi làdaabii: Saliyaŋi Kile mpyi a kan Musa á ke, Kile Saliyaŋi cyelentiibii mpyi a wà bàra uru na. Saliyaŋi pi à bàra Musa wuŋi na ke, uru ná Musa wuŋi puni mpyi a tàanna pi njyii na.

^m7.5 Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyiŋkanni là na maa sɔnŋi na lire jyiŋkanni maha pire fíniŋe Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ŋka Farizheenbil'à jwo na shin maha shin u nyɛ na Kile père ke, na pire pun'à yaa ná l'e.

ⁿ7.7 Ezayi 29.13

^o7.10 Ekizodi 20.12; Duteremɔmu 5.16 Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9

Kile yyahe taan. [¹⁶Ŋgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ningyigii cyán sèl'e.]»

¹⁷Tèni i Yesu à yîri sùpyire taan mà jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u yíbe lire tàanlini ñwòhe na. ¹⁸Ka u u pi pyi: «Yii yabilimpïi, ali nume yákilitan ñye yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii ñye na puru núru mà? Yaaga maha yaaga k'à yîri cyíinñi na mà jyè sùpyañi funñke e ke, kuru si n-jà u ñwóhɔ me. ¹⁹Tire nte yalyire ñye na jyè sùpyañi zòmbilini funñke e me, lage e ti maha jyè, lire kàntugo, urufoo ká shà yaare e, ti maha fworo.» Pure jwumpe cye kurugo, Yesu à li cyèe na yalyire pun'à *fñiñe.

²⁰U a jwo: «Ncyii cyi ñye sùpyañi zòñi na ke, cyire cyi maha u ñwóhɔ Kile yyahe taan. ²¹Naha kurugo ye sònñɔpeere maha fwore sùpyañi zòmbilini i, mu à jwo tasinnage kegeme karigii ná nàñkaage ná supyibuuni ná ²²*jacwɔɔre ná ntiimbaanji ná pege ná nàñwòhɔre ná silegebaare ná nyípeenni ná jwoore ná yàmpeente ná funñɔbaare. ²³Cyire ñcyii *kapegigii cyi ñye na fwore zòmbilini i ke, cyire cyi maha sùpyañi ñwóhɔ Kile yyahe taan.»

Supyishiñi sanñi cwoñi wà à dá Yesu na

(Macwo 15.21-28)

²⁴Ka Yesu si yîri wani mà kàre Tiri ná Sidɔn kànyi kàmpanñke na. U à nɔ wani ke, maa jyè bage k'e. U la ñye a mpyi wà sì uru kyaa cè me. Ŋka u ñye a já a ñwóhɔ me. ²⁵⁻²⁶Ka ceenji wà si u kyaa lógo, maa ntíl'a pa niñkure sín u fere e. Uru ceenji mpyi *Yahutu me, u mpyi na yîri Sirofenisi kùluni iP. Jínanji wà mpyi u pworonji i, ka u u Yesu ñáare na u u kòr'a yige u e. ²⁷Ka Yesu si ceenji pyi: «Yyére nàñkopyire si lyí a tìn fòlɔ, naha na ye mà nàñkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á, lire ñye a ñwɔ me.» ²⁸Ka ceenji si u pyi: «Kafoonji, yire ñye sèe, ñka pwuunbii pi maha ntèn tàbalanji ñwòh'i ke, pire maha nàñkopyire yalyire paanre lyí.» ²⁹Ka Yesu si yi jwo u á: «Mu ñwòshwɔɔr'à ñwɔ, mu sí n-jà núru pyenge, mii à jínanji yige mu pworonji i.» ³⁰Ka u u núr'a kàre pyenge mà sà pyànji ta u à sínni yasinnñke na, jínanji mpyi a fworo u e.

Yesu à nàñi wà niñgyigii múgo

³¹Ka Yesu si yîri Tiri ná Sidɔn kànyi kàmpanñke na, maa ñkàre Galile banji kàmpanñke na, maa sà jyè Dekapoli kùluni i. ³²Ka pi i shà ná nàñi w'e u yyéere. Uru nàñi mpyi ñùñcunnɔ, jwumpe s'à waha u á mú sèl'e. Ka pi i Yesu ñáare na u u cyege taha u na, bà u si mpyi si ñcùuñɔ me.

P7.25-26 Ŋge ceen'á fworo supyishiñi w'e, ŋgemu u mpyi a fyànha a pyi Izirayeli shiinbii zàmpenmii ke.

³³ Ka Yesu si nàñi cù mà yíri sùpyire taan mà kàre tatɔnge e. Kuru cyage e, u à kampeeni le u niŋgyigigil'e, maa ntilwɔhe ta u njini na. ³⁴ Maa nùŋke dùrugo kilenji i, maa ñɔ a kùuŋɔ, maa jwo: «Efata» lire nɔwɔhe ku nyɛ: «Yii múgo!» ³⁵ Lire tɛni mujye e, ka niŋgyigigii mú shuunni si múgo, ka njini mú si sànhà. Ka u u wá na ntíli na yu.

³⁶ Yesu à nùr'a pa sùpyire cyage e ke, maa yi jwo a waha pi á, na pi àha sùpyañi wabere yaha u yi cè mɛ. Ìjka u jwump'à pyi kee p'à pi nàara, ka pi i ntíl'a sà a pu yu na ntùuli. ³⁷ Sùpyire ti mpyi wani ke, li mpyi a pire puni kàkyaanhala sèl'e, ka pi i wá na ñko: «Karigii niŋcɛnŋkii kanni u na mpyi. U maha nùncunnibii pyi pi i nùru, maa búbuubii pyi pi i yu!»

Yesu à shiin kampwɔhii sicyɛere jwɔ cya

(Macwo 15.32-39)

8 ¹ Canŋka shinnyahara à pa bínni Yesu taan sahaŋki, yalyire sí nyɛ a mpyi pi á mɛ, ka Yesu si u *cyelempyiibii yyere maa jwo: ² «Ìjke supyikuruŋke nùñaare naha mii na sèe sèl'e, pi canŋke taanre woge ku nyɛ naha mii taan, yalyire nyɛ pi á mɛ. ³ Mii aha pi katege wuubii yaha a kàre pi kànyi na, pi fànhè sí n-kwɔ kuni na, naha na ye pi pìi tayiriy'à tɔɔn.» ⁴ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Taa nte sùpyire puni tintin yalyire sí n-ta naha ñke síwage e ke?» ⁵ Ka Yesu si pi yíbe: «Bwúuru nùnyɔ jùuli yi wá yii á ye?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.»

⁶ Ka u u sùpyire pyi t'à tɛen nùŋke na. Maa bwúuru nùnyi baashuunniŋi lwɔ, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwɔn kwɔn mà kan u cyelempyiibil'á pi táa sùpyire na, ka pire si u táa pi na. ⁷ Fyapyire mú na mpyi wani, ka Yesu si tire lwɔ, maa fwù kan Kile á ti kyaa na, maa tire mú kan u cyelempyiibil'á pi táa sùpyire na. ⁸ Kuru supyikuruŋk'à lyí a tìn, ka pi i ñkwɔ maa saanya baashuunni nî njiyipaanyi na. ⁹ Pi mpyi a shiin kampwɔhii sicyɛere (4.000) kwɔ. Lire kàntugo ka Yesu si pi yaha a kàre.

**Farizheenbil'à jwo na Yesu u kyaa pyi,
nde l'à li cyêe na u à fworo Kile e ke**

(Macwo 16.1-12)

¹⁰ Ka Yesu ná u *cyelempyiibii si ntíl'a jyè bakwɔɔge k'e mà kàre Dalimanuta kùluni i. ¹¹ Pi à nɔ ke, ka *Farizheenbii pii si mpa Yesu nɔwɔge waha. Pi à jwo na u kani là pyi u cyêe pire na ndemu l'à li cyêe u à fworo Kile e ke. Kànhaja pi mpyi a cyán Yesu na. ¹² Lir'à pen u e ke, ka u u ñɔ a kùuŋɔ fànhè na, maa jwo: «Naha na nte sùpyire nyɛ na kacyeele caa mii á ye? Sèenji na mii sí yi jwo yii á, là sè n-cyêe ti na mɛ.» ¹³ Ka u ná u cyelempyiibii si yíri pi taan mà jyè bakwɔɔge e, maa bani jyiile.

¹⁴ Ka u *cyelempyiibii funḡo si wwò yalyire na, bwúuru òḡo niḡkin kanna ku mpyi pi á bakwòḡe e. ¹⁵ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Yii a yiye kàanmucaa *Farizhèenbii ná *Eròdi bwúuruḡi yîrigeyirige yaani na.» ¹⁶ Ka u cyelempyiibii si pi funḡyi cya puru jwumpe na, maa jwo piye shwòḡò'e: «Bà wuu à pyi wuu ḡye a pa ná bwúuru i me, lire e u à mpe jwo be?»

¹⁷ ḡye Yesu à pa pi kunḡke ḡwòhe cè ke, maa jwo: «ḡaha kurugo bwúuruḡi wuun'à yii funḡo wwòḡo ye? Ali nume yii yákilibii sàha ḡkwò a múgo mà? Yii funḡyi saha à tò la? ¹⁸ ḡyiigii na ḡye yii á, yii ḡye na ḡaa mà? Niḡgyigigii na ḡye yii á, yii ḡye na núru mà? Yii funḡyi ḡye na ḡcwu kyaa na mà? ¹⁹ Canḡke mii à bwúuru òḡnyi kanḡkuruḡi kwòḡn kwòḡn mà kan shiin kampwòḡhii kanḡkuruḡ'á (5.000) ke, pi lyiḡkwooni kàntugo, shàḡigii jùuli yii à ḡí bwúuru kwòḡnre na ye?» Ka pi i jwo: «Ke ná shuunni.» ²⁰ «Lire kàntugo canḡke mii à bwúuru òḡnyi baashuunniḡi tèḡ'a shiin kampwòḡhii sicyeereḡi (4.000) ḡwò cya à de? Pi lyiḡkwooni kàntugo, saanyi jùuli yii à ḡí bwúuru kwòḡnre na ye?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Ali nume, yii funḡyi sàha ḡkwò a múgo mà?»

Yesu à fyinḡi wà cùḡḡ

²² Puru ḡwòḡo na, Yesu ná u cyelempyiibil'à kàre Betisayida kàḡhe e. Pi à nò wani ke, ka pi i mpa ná fyinnaḡi w'e, maa Yesu ḡáare na u bwòḡn u na. ²³ Ka Yesu si u cù cyege na, maa ḡkàre kàḡhe kàntugo, maa sà u ntilwòhe tèḡ'a u ḡyiigii cwuugo, maa cyeyi cyígile cyi na. U à pa cyeyi láha tèni ndemu i ke, maa u yíbe: «Mu wá na yaaga ḡaa la?» ²⁴ Ka nàḡi si ḡyiigii múgo maa jwo: «Mii naha na sùpyire ḡaa, ḡka ti naha mu à jwo cire ti ḡaare.»

²⁵ Ka Yesu si nùr'a cyeyi cyígile u ḡyiigii na, tèni i u à pa yi láha ke, ka nàḡi si uye ta u à cùḡḡ, fo u na ḡaa na ḡcwúu. ²⁶ Ka Yesu si u pyi u núru, u a sù pyenge, u sàha bú ntòro kàḡhe e me.

Pyeri à jwo na Kile Niḡcwòḡḡḡi u ḡye Yesu

(Macwo 16.13-20; Luka 9.18-21)

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil'à wá na ḡkèeḡe Sezare Filipi kùluni kànyi na. Mà pi yaha kuni na, ka u u pi yíbe: «Sùpyire na mii sòḡḡi jofoo ye?» ²⁸ Ka pi i u pyi: «Pii wá na ḡko Yuhana Batizelipyiḡi u ḡye mu, pii sí i ḡko na Kile tùnntunḡi *Eli u ḡye mu, pii mú sí i ḡko na *Kile tùnntunḡpii sanḡpii pi à tòro ke, na uru wà u ḡye mu.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii ḡye na mii sòḡḡi ye?» Ka Pyeri si u pyi: «*Kile Niḡcwòḡḡḡi u ḡye mu.» ³⁰ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á, na pi àha ḡkwò yire jwo sùpya á uru kyaa na me.

Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo

(Macwo 16.21-23; Luka 9.22)

³¹ Cyire karigii kàntugo, ka Yesu si wá na u *cyelempyiibii kâlali, maa jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyaŋi Jyaŋi u kyaala sèl'e. Kacwɔnribii ná *Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná *Kile Saliyaŋi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Ŋka u kwùŋi canmpyitanrewuuni u sí jè.» ³² Yesu à cyire karigii jwo a fíniŋe pi nyii na. Ka Pyeri si u yyer'a fêen ŋkere na, maa u cêeŋe u jwumpe kurugo. ³³ Ka Yesu si yyahe kêenŋ'a u cyelempyiibii wíi, maa Pyeri faha: «Yîri na taan, Sitaanna wà we! Mu nyɛ na sônŋi Kile nyii wuuni na mɛ, fo sùpyire nyii wuuni!»

Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu taha Supyaŋi Jyaŋi Yesu fye e ke

(Macwo 16.24-28; Luka 9.23-27)

³⁴ Lire kàntugo ka Yesu si u *cyelempyiibii ná shinŋyahara ywere, maa yi jwo pi á: «Ŋgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufoŋl'à yaa u cyé u yabiliŋi nyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi méé ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ³⁵ Naha na ye ŋgemu la ká mpyi si u niŋjaanŋi yaa jwo ke, urufoo si nùmpañŋa ta mɛ, ŋka ŋgemu ká kàntugo wà u niŋjaanŋ'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpañŋa ta. ³⁶ Naha li sí jwo sùpyanŋ'á mà ma nyii yaayi puni ta ŋge diŋyeŋi i niŋjaa, mu nùmpañŋke si sà ŋkêeŋe ye? ³⁷ Sùpya si n-jà yafyin tège u múnaani jùŋɔ wwú nùmpañŋa mɛ. ³⁸ Lire kurugo ŋgemu u na jcyíge *Supyaŋi Jyaŋi ná u jwumpe na sùpyire nyii na, nte ti na *kapegigii pyi maa kàntugo wà Kile á ke, Supyaŋi Jyaŋi ká bú mpa ná u Tuŋi sinampe ná *Kile mèlekèebil'e canŋke ŋkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na.

9 ¹ Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, yii mpíi pi nyɛ naha ke, píi na nyɛ yii e, pire si n-kwú ná pi nyɛ a *Kile Saanre nya, ti i ma ná síŋi puni i mà ye.»

Yesu pyiŋkann'à kêenŋe

(Macwo 17.1-13; Luka 9.28-36)

² Canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyeri ná Yakuba ná Yuhana lwó, maa ŋkàre ná pire kanni i ŋaŋke kà nintɔŋɔ jwŋ'i. Mà pi yaha wani, Yesu pyiŋkann'à pa ŋkêenŋe pi nyii na. ³ Ka u vaaŋnyi si mpâl'a fíniŋe fo na jî. Yi mpyi a fíniŋe fíniŋiŋkanni ndemu na ke, sùpya nyɛ jùŋke na ŋgemu u si n-jà yaaga pyi ku fíniŋe amuni mɛ. ⁴ Kuru tanuge e, ka tèecyiini *Kile tùntunmpii *Eli ná *Musa si mpa Yesu *cyelempyiibii mú taanre nyii na, mà pa a yu ná u e. ⁵ Ka Pyeri si Yesu pyi: «Wuu cyelentuŋi, wuu

à pa naha ke, l'à jwɔ sèl'e. Wuu yaha wuu u vùnyɔ taanre kwòro, niŋkin sí n-pyi mu wogo, niŋkin sí n-pyi Musa wogo, niŋkin sí n-pyi Eli wogo.»
⁶ Pyeri à puru jwumpe jwo uye jùŋɔ kurugo, nahaha na ye u ná u shèrefeebii shuunniŋi mpyi a fyá a tòro. ⁷ Mà pi yaha puru na, nahaha à tige mà pi tò, ka mejwuu si fworu kuru nahanka e: «Mii Jyaŋi u jye nge, u kan'à waha mii na sèl'e. Yii a núru u jwɔ na.» ⁸ Ka Yesu cyelempyiibii si mpâl'a wíi wíl'a maha, pi saha jye a sùpya jya me, fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntíri nanke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á na nde pi à nya ke, na pi àha ŋkwò li jwo sùpya á me, fo *Supyaŋi Jyaŋi ká jè a fworu kwùŋi i. ¹⁰ Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe yaha piye funŋ'i, ŋka pi mpyi na piye yíbili: «Mà jè a fworu kwùŋi i jwɔhe ku jye nahaha ye?»

¹¹ Nyé ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko *Kile Saliyaŋi cyelentiibii s'à jwo na Kile túnntunŋi Eli u à yaa u fyánha a pa *Kile Niŋcwɔnrɔŋi yyaha na.»
¹² Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyánha a pa si karigii puni kurigii tíi. Ŋka li mú à séme Kile Jwumpe Semenji i na “Supyaŋi Jyaŋi à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire kuro mú si mpyi u e me.” Yii à sônŋɔ lire na la? ¹³ Mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, pi à u pyi pi jyii pyiŋkanni na, bà l'à séme u kyaa na Kile Jwumpe Semenji i me.»

Yesu à pyàŋi wà jína kòr'a yige u e

(Macwo 17.14-21; Luka 9.37-43a)

¹⁴ Tèni i Yesu ná u *cyelempyiibii taanrenj'à nɔ pi sanmpii cyage e ke, pi à sà shinpyahara ta t'à pi kwùulo, *Kile Saliyaŋi cyelentiibii pìi mpyi a nàkaana ta ná pi e. ¹⁵ Sùpyir'à pa Yesu nya ke, l'à pàa pi puni i sèl'e. Ka pi i fê a kàre u fye e maa u shéere. ¹⁶ Ka Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Naha shi na yii ná pire na yiye kyáali ye?»

¹⁷ Ka wà si Yesu pyi tire sùpyire shwɔhɔl'e: «Cyelentuŋi, mii à pa ná na jyaŋi i mu yyére. Jínaŋi wà u jye u e, ur'à u pyi búbu. ¹⁸ Uru jínaŋi ká yíri ná u e cyaga maha cyag'e ke, u maha u cyán jìŋke na, u maha ŋkyànhigii kùru, u jwɔge mú maha ŋkànŋi, fo u maha mpa shiile. Mii à mu cyelempyiibii náare pi jínaŋi kòr'a yige u e, pi jye a jà me.» ¹⁹ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibii, fo nahaha tère e mii sí n-kwòro ná yii e ye? Mii sí yii kapyiŋkii kwú naye e sà nɔ fo nahaha tère na ye? Yii a ma ná pyàŋi i na á.»

²⁰ Ka pi i mpa ná u e. Tèni i jínaŋi'à Yesu nya ke, ka u u pyàŋi cyán na kúu ŋkúu jìŋke na, maa u jwɔge pyi ku u ŋkànŋi. ²¹ Ka Yesu si pyàŋi tunji yíbe: «Fo nahaha tère e jínaŋi'à jyè u e ye?» Ka tufoonji si u pyi: «Mà lwó fo u nimbilere wuŋi na. ²² Tèni l'e, jínaŋi maha u cyán nage e, tèni l'e maa u cyán lwɔhe e si nta u bò. Kampyi mu sí n-jà cyaga pyi, wuu jùnaare ta,

maa wuu tège.» ²³ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo kampyi mii sí n-jà cyaga pyi. Ijka mu aha já a dá mii na, karigii puni sí n-jà n-pyi mu á.» ²⁴ Ka pyàñi tunji si ntíl'a jwo fànha na: «Mii à dá, ñka na tège, ñaha na ye mii dáníyañi fành'à cyére.»

²⁵ Yesu à sùpyire ñya t'à lwó a tò u na ke, ka u u fànha cyán jínañi na, maa u pyi: «Jínañi, mu u na jyè sùpyire e marii pi pyi búbbuu ná ñùncunnii ke, fworo ñge pyàñi i, ma sàha núru ñjyè u e me.» ²⁶ Ka jínañi si kwuugo wà, maa pyàñi cúnñò cúnñò fànha na, maa fworo u e. Pyàñ'à pyi mu à jwo u à kwû, fo shinnyahara à jwo u à kwû. ²⁷ Ka Yesu si u cû cyege na a yîrige, ka pyàñi si yyére.

²⁸ Yesu à jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u ñwòh'a yíbe: «Ñaha na wuu ñye a já a ñge jínañi kòr'a yige pyàñi i mà ye?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kileñarege kanni ku ñye na jin'a ñge jínañi shiñi kòr'a yige sùpya e.»

Yesu à u kwùñi ná u ñèñi kyaa jwo sahañki

(Macwo 17.22-23; Luka 9.43b-45)

³⁰ Yesu ná u *cyelempyiibii ñiñkaribil'à Galile kùluni jyiile, ñka u la ñye a mpyi sùpya si li cè me, ³¹ ñaha na ye u mpyi na u cyelempyiibii kálali, marii yu pi á: «Pi sí n-pa *Supyañi Jyañi le sùpyire cye e pi bò, ñka u kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí ñè.» ³² Pi ñye a pyi a puru jwumpe ñwòhe cè me, fyağare s'à pi sige pi ñye a já a u yíbe me.

Sùpyañi u ñye ñùñfoo Kile yyére ke

(Macwo 18.1-5; Luka 9.46-48)

³³ Ka Yesu ná u *cyelempyiibii si ñò Kaperenamu kànhe e. Tèni i pi a jyè bage e ke, ka u u pi yíbe: «Ñaha nàkaana yii mpyi a ta kuni na ye?» ³⁴ Ka pi i fyàha, ñaha na ye nàkaante ñùñke ku mpyi na pire puni i, jofoo u ñye ñùñfooñi ye. ³⁵ Ka Yesu si ntèen, maa pi shiin ke ná shuunniñi yyere, maa yi jwo pi á: «Ijgemu la ká mpyi si mpyi ñùñfoo ke, urufol'à yaa u uye pyi kàntugo yyére wuñi, u raa báare pi sanmpil'á.»

³⁶ Ka Yesu si pyàñi wà cû a pa pi shwòhò'e, maa u lwó, maa yi jwo pi á na: ³⁷ «Shin maha shin u à ñen'a ñge pyàñi fiige cùmu leme ñwò mii kurugo ke, urufol'à mii cùmò leme ñwò mú. Shin maha shin sí u à mii cùmò leme ñwò ke, urufol' mú à mii tunvoonji cùmò leme ñwò.»

Ijgemu ká mpyi u ñye wuu zàmpen me, uru na ñye ná wuu e

(Luka 9.49-50)

³⁸ Ka Yuhana si yi jwo Yesu á: «Cyelentunji, wuu à nàñi wà ñya u u jínañi kòre na yige sùpyire e ná mu mege e, ka wuu u u sige li na, ñaha na ye wuu wà bà me.» ³⁹ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na me, sùpya sì

n-jà raa kakyanhala pyi ná mii mege e, si ntíi nùru mii mege kèege ntaha lire na me. ⁴⁰ Ɔgemu u nyɛ u nyɛ wuu zàmpɛn me, urufoo na nyɛ ná wuu e. ⁴¹ Amuni li mú nyɛ shin maha shin u à fùnɔɔwɔkwɔnyaga lwɔɔhɔ kan yii á mà lire nùŋke pyi na yii na nyɛ *Kile Nɔɔwɔnɔɔni wuu ke, sɛɛni na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sìi lire tɔɔnɔni ta.»

Karigii cyi maha sùpyanji yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na

(Macwo 18.6-9; Luka 17.1-2)

⁴² Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Nte nàŋkopyire t'à dá mii na mà kwɔ ke, shin maha shin ká lire là niŋkin nùŋɔ kyán, l'à pɔwɔɔ urufof'á pi kafaabwɔhɔ pɔwɔ u yacige e, pi i u wà banji i. ⁴³ Mu cyɛge kà niŋkin ká a si mu pyi mu u *kapii pyi, ku kwɔn a wà, maa jyè ná ku sanŋke e shìŋi niŋkwombaani i. Lir'à pɔwɔɔ mu á, mu ná ma cyeyi shuunniŋi u jyè nafugombaage e. [⁴⁴ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyɛ na ŋkwúu me, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru me.”] ⁴⁵ Mu tɔɔge kà niŋkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwɔn a wà, maa jyè shìŋi niŋkwombaani i ná tɔɔɔ niŋkin i. Lir'à pɔwɔɔ mu á, mu ná ma tooyi shuunniŋi u jyè nafugombaage e. [⁴⁶ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyɛ na ŋkwúu me, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru me.”] ⁴⁷ Mu nyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwúl'a wà, mu nyii niŋkin wuŋi u jyè *Kile Saanre e. Lir'à pɔwɔɔ mu á, mu ná ma nyiigii shuunniŋi u jyè nafugombaage e. ⁴⁸ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyɛ na ŋkwúu me, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru me.”»

⁴⁹⁻⁵⁰ Kyaage k'à náana nage fiige ke, kuru kyaage Kile sí n-tège u shiinbii toronkanni kèɛnɛ. Suump'à táan, suumpe tìpoompe ká fworɔ p'e, naha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanŋi ye? Yii pyi suumɔ niŋcenme, yeyenŋke ku pyi yii shwɔhɔl'e.»

Yesu à jwo na nɔɔni ná u cwoŋi nyɛ a yaa pi piye yaha me

(Macwo 19.1-12; Luka 16.18)

10 ¹ Yesu ná u *cyelempyiibil'à kàre *Zhude kùluni i, Zhuruden banji kàntugo. Wani sahanŋi, ka sùpyire si mpa bínni u taan. Ka u u nùr'a cye le u kapyinŋyeeeni i, na ti kálali. ² Ka *Farizhɛɛnbii pìi si file u na, si u pere ɔcú ná jwumpe e, maa u yíbe: «Mà tàanna ná Kile Jwumpe Semɛni i, nò sí n-jà u cwoŋi yaha la?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha *Kile tùnntunŋi *Musa à séme lire nde kyaa na ye?» ⁴ Ka pi i u pyi: «Musa à jwo na mu aha ceɛni nàmbage kwɔkwɔ sémeɛni kan u á, na mu sí n-jà u yaha^r.»

⁹9.48 Ezayi 66.24

^r10.4 Duterɛnɔmu 24.1-4

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii njíngage kurugo, lir'à séme tonji i mà kan yii á. ⁶ Ɔka mà lwó dijnye tasiige e, Kile à “sùpyañi yaa nò ná ceewe^s.” ⁷⁻⁸ “Lire kurugo nòñi sí u tuñi ná u nuñi yaha si mpwò u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin niñkin^t.” Lire e, pi saha sì n-pyi shiin shuunni me, Ɔka pi sí n-pyi shin niñkin. ⁹ Lire kurugo Kile à mpiimu pyi niñkin ke, sùpya nyé a yaa u pire láha piye na me.»

¹⁰ Tèni i pi à núr'a jyè bage e ke, ka Yesu cyelempyiibii si núr'a u yíbe cyire karigii kyaa na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Shin maha shin u à u cwonji yaha maa ceenji wabere lèñe ke, urufol'à *jacwəɔ pyi mà yyaha tíi ná ceenji niñcyiñi i. ¹² Ceewe mú ká nàmbaga fworó, maa nàmbaga lèñe nòñi waber'á, uru ceenji mú à jacwəɔ pyi.»

Yesu à jwó le nàñkopyir'á

(Macwo 19.13-15; Luka 18.15-17)

¹³ Nyé lire kàntugo, sùpyiibii pil'à pa ná nàñkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si jwó le t'á me. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Yesu à lire nya ke, ka li i mpɛn u e, ka u u jwo u cyelempyiibil'á: «Yii nàñkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige me, naha na ye sùpyiibii pi nyé nàñkopyire fiige ke, *Kile Saanre nyé pire woro. ¹⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Ɔgemu ká mpyi u nyé a jɛn'a uye tírige pyà fiige me, urufoo sì n-sii n-jà n-jyè Kile Saanre e me.» ¹⁶ Ka u u nàñkopyire cú a ta uye na, maa jwó le t'á.

Nàfuufoonji kani

(Macwo 19.16-30; Luka 18.18-30)

¹⁷ Ncyii karigii puni kàntugo, Yesu ná u *cyelempyiibil'à kuni lwó sahañki. Mà pi yaha pi i Ɔkèege, nàñi wà à fê a sà niñkure sín Yesu taan, maa jwo: «Cyelentuñi niñcɛnñi, naha shi mii à yaa mii u pyi si shìñi niñkwombaañi ta be?» ¹⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo na mii à jwə wa? Kile kanni baare e, sùpya nyé a jwə me. ¹⁹ Mu à Kile tonji kurigii cè mà kwò “Ma hà sùpya bò me, ma hà zínni ná wabere cwo e me, ma hà nàñkaaga pyi me, ma hà vini ntaha wà na me, ma hà jcwu sùpya na me, ma tuñi ná ma nuñi pèe^u.”» ²⁰ Ka nàñi si Yesu pyi: «Cyelentuñi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàñkocyeere e.»

²¹ Ka Yesu si u wíi, maa u kyaa táan uy'á, maa u pyi: «Yaaga niñkin k'à mu fò, ta sì, maa sà ma cyeyaayi puni pére, maa uru wyérenji kan

^s10.6 Zhenezi 1.27

^t10.7-8 Zhenezi 2.24. Lire jwəhe ku nyé: «Lire kurugo nòñi ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin niñkin, nòñi ná u cwonji shwòhɔñ'á yaa u jwə mà tòro nòñi ná u sifeebii wuñi na.»

^u10.19 Ekizodi 20.12-16; Duterɛnɔmu 5.16-20

fòṅṅfeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.» ²² Puru jwumpe nyé a u táan mé, ka u yyetanha wuṅi si ṅkàre, naha na ye nàfuubwòḥò foo u mpyi u wi.

²³ Lir'à pyi ke, ka Yesu si yyahe kēenṅe, maa sùpyire wíi wíi, maa yi jwo u cyelempyiibil'á: «Nàfuufooṅi jyì'm'à pen *Kile Saanre e.» ²⁴ Lire ṅwòmēn'à Yesu cyelempyiibii funṅò wwòṅṅò, ka u u núr'a pi pyi: «Mii pyiibii, li pyim'à sàa pen, wà u jyè Kile Saanre e. ²⁵ Nwòḥṅṅi jyì'm'à táan músennēni wyiini i mà tòro nàfuufooṅi u jyè Kile Saanre e.» ²⁶ Ka puru sí nàara a u cyelempyiibii kàkyanhala fo mà tòro, ka pi i wá na yu piy'á: «Lire sannii i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañṅa ta be?» ²⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi, maa jwo: «Lir'à sùpyire jà, ṅka kyaa nyé na Kile jìni mé, naha kurugo ye karigii puni síṅi nyé u á.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa u pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenṅi na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká ṅen'a kàntugo wà u bayi, lire nyé mé u sìṅēbii, lire nyé mé u sifeebii, lire nyé mé u pyiibii, lire nyé mé u kerēy'á, mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, ³⁰ urufoo sí yire yaayi fiige ṅkuu (100) ta naha ṅge diṅyēni i. Urufoo sí baya ná sìṅēē ná nēē ná pyii ná kerēyē ta, ṅka sùpyire mú sí urufoo yyaha fwòḥṅṅò mii mege ná Jwumpe Nintanmpe kurugo. Diṅyēni nimpañi i, urufoo sí shìṅi niṅkwombaanṅi ta. ³¹ ṅka yyaha yyére shiini niṅyahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiini, kàntugo yyére wuu niṅyahamii mú sí n-pyi yyaha yyére wuu.»

Yesu saha à jwo u kwùṅi ná u ṅèṅi kyaa na

(Macwo 20.17-19; Luka 18.31-34)

³² Yesu ná u fyèṅwòḥòshiiṅbii mpyi kuni i na ṅkèēge Zheruzalemu kàṅhe e, uru u mpyi yyaha na. ṅka pi fyagara wuu pi mpyi a taha u fye e. Ka u u núr'a u *cyelempyiibii ke ná shuunnṅi yyer'a file uye na, karigii cyi sí u le ke, maa jyè cyire yyahe e na yu pi á. ³³ Maa jwo: «Wuu niṅkaribii pi mpìi Zheruzalemu kàṅhe e, *Supyaṅi Jyaṅi sí n-le *Kile sàragawwuubii ṅùṅufēebii ná *Kile Saliyaṅi cyelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, si u kan Kilecembraabil'á. ³⁴ Pire sí u fwòḥṅṅò, si ntilwòḥe wà u na, si u bwòṅ ná kàsṅrigil'e, si u bò. ṅka u kwùṅi canmpyitanrewuuni u sí ṅè.»

Zebede jyaabii yacyage

(Macwo 20.20-28)

³⁵ Lire kàntugo ka Zebede jyaabii *Yakuba ná Yuhana si file Yesu na, maa u pyi: «Wuu cyelentuṅi, nde wuu sí n-pa n-cya mu á ke, lire pyi wuu á.» ³⁶ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha yii la nyé mii u pyi yii á yé?» ³⁷ Ka pi i u pyi: «Mu aha mpa mpyi ma Saanre pèente e tēni ndemu i ke, ma a wuu wà

niŋkin yaha ma *kàniŋke na, ma a u sanŋi yaha kàmèni na.»³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na jáare mii á ke, yii nyè a ku shi cè mè. Kyaage lwòhe mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la? Kyaage e mii sí mbyîgime ke, yii sí n-jà mbyîgime kur'e mii fiige la?»³⁹ Ka pi i u pyi: «Ɔɔn, wuu sí n-jà.» Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwòhe bya, sí mbyîgime kyaage e mii fiige.»⁴⁰ Ɔka mà tèn mii kàniŋke ná mii kàmèni na, mii bà u nyè yire kanvoonji mè. Kile à yire tateenyi bégele sùpyire ntemu mèe na ke, u sí yire kan pir'á.»

⁴¹Nyè Yesu *cyelempyiibii kenji sanŋ'à puru lógo ke, ka pire lùgigii si yîri Yakuba ná Yuhana taan. ⁴²Yesu à pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cè naha niŋke na, mpíi pi à yaha kîni nùŋufèebii ke, pire maha ntèn kîni sùpyire niŋ'i fànhe e, kîni shinbwoobil'a sì wá na pi fànhe cyáan kîni sùpyire na.»⁴³ Ɔka li nyè a yaa li pyi amuni yii shwòhòl'e mè. Ɔgemu la ku nyè si mpyi shinbwo yii shwòhòl'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii báarapyi. ⁴⁴Ɔgemu la ku nyè si mpyi yii yyaha yyére shinŋi ke, urufoo u pyi pi sanmpii puni biliwe. ⁴⁵Naha kurugo ye *Supyaŋi Jyaŋi nyè a pa diŋyeŋi i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mè. U à pa si mpa uye pyi sùpyire puni báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shinŋyahara *kapegii shwòshwò lwòrɔ.»

Yesu à fyinŋi wà nyii múgo

(Macwo 20.29-34; Luka 18.35-43)

⁴⁶Ka Yesu ná u *cyelempyiibii si nɔ Zheriko kànhe na. Pi nivworobii kànhe e, shinŋyahara na mpyi pi fye e, pi à Time jyaŋi Baritime fyin wuŋi ta u à tèn kuni nɔwɔge na, na jáare. ⁴⁷U à lógo na Nazareti kànhe shinŋi Yesu u wá na ntùuli ke, ka u u wá na yu fànha na: «Yesu, *Dawuda Tuluge Shinŋi, nùŋaara ta na na!»⁴⁸ Ka shinŋyahara si u faha na u fyâha. Ɔka u nyè a nèn'a fyâha mè, maa là bâra sèege na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, nùŋaara ta na na!»⁴⁹ Ka Yesu si yyére maa jwo: «Yii u yyere.» Ka pi i sà u yyere, maa u pyi: «Funŋke niŋɛ, ma a yákiliŋi tiŋɛ, Yesu na mu yiri. Yîri, ma a ma.»

⁵⁰Fyinŋ'à puru lógo ke, maa u vâanntinŋke wwúl'a wà niŋke na, maa búrug'a yîri na ŋkèege Yesu yyére. ⁵¹U à nɔ u taan ke, ka Yesu si u yíbe: «Naha mu la nyè mii u pyi mu á ye?» Ka fyinŋi si u pyi: «Cyelentuŋi, mii la nyè si núru s'a naa.»⁵² Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, mu dányanŋ'à mu cùuŋɔ.» Ka u nyiigii si ntíl'a múgo, ka u u ntaha Yesu fye e.

Saanŋi Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)

11 ¹Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalemu kànhe na, pi mpyi a nɔ *Olivye cire naŋke ŋkere na, Betifajye ná Betani kányi taan. Ka

Yesu si u *cyelempyiibii pii shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànze ku nye yii yyaha na ke, yii a si k'e. Yii aha nɔ wani, yii sí n-tíi dùfaanɲjaaga ta k'à pwo, sùpya sàha ɲkwɔ̀ a dùgo ku na mà nya me. Yii i ku sànda, yii pa ɲkan na á. ³ Wà ha bú yii yíbe na “Naha na yii nye na ku sànze ye?” yii urufoo pyi na “Ku kyaa li nye Kafooni na. U aha ɲkwɔ̀ ku na, ku sí n-pa.”»

⁴ Nye ka cyelempyiibii mú shuunni si ɲkàr'a sà dùfaanɲjaage ta k'à pwo pyenge ɲwɔge na, kuni taan. Ka pi i wá na ku sànze. ⁵ Sùpyire ti mpyi wani ke, ka tire tà si cyelempyiibii pyi: «Hèn! Naha yii na mpyi ame ye? Naha kurugo yii nye na dùfaanɲke sànze ye?»

⁶ Ka cyelempyiibii si pi ɲwɔ shwɔ̀ bà Yesu mpyi a yi jwo pi á me. Ka tire sùpyire si dùfaanɲke yaha pi cye e na pi a si ná k'e. ⁷ Cyelempyiibil'à pa ná dùfaanɲke e Yesu yyére ke, maa pi vaaɲnyi yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a tèn na ɲkèege. ⁸ Ka shinnyahara si ti vaaɲntinɲnyi yà wwú mà pili pili Yesu yyaha na kuni i, ka niɲyahara si jyè kerɛyi i na wyere kwuun na ɲcyáan kuni i^v. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na, ná nte ti mpyi u kàntugo ke, tire puni mpyi na ɲkwúli na:

«Yabwòhe!

Ɔgemu u nye na ma Kafooni Kile mege na ke,
Kile u jwó le u á^w!

¹⁰ Yabwòhe! Yabwòhe!

Saanre ti nye na ma ke,
Kile u jwó le t'á.

Wuu tulyage *Dawuda Saanre ti.

Pèente ti taha Kile na niɲyicyeyi puni i!»

¹¹ Yesu à nɔ Zheruzalemu i ke, maa ɲkàre *Kilepaarebage e. U à yaayi puni wíi wíi ke, maa fwor'a kàre Betani kànze e ná u cyelempyiibii ke ná shuunniɲi i, naha na ye numpilage mpyi na wwúu.

Yesu à fizhiye cige láɲa

(Macwo 21.18-19)

¹² Kuru canɲa nùmpaɲa, pi niɲjiribii Betani i, ka katege si Yesu ta.

¹³ Ka u u *fizhiye cige kà nya tatɔnge e ná wyere e, maa file ku na a wíi, kampyi u sí yasere ta ku na. Ɔka u à nɔ ku ɲwɔh'i ke, u nye a yasere ta k'e fo wyere bà me^x, naha na ye ku téeseni mpyi sàha ɲkwɔ̀ a nɔ me.

¹⁴ Ka Yesu si jwo cig'á: «Sùpya saha si n-sii yasere ta mu na, si ɲjyí me.»
Ka u *cyelempyiibii si puru jwumpe lógo.

^v11.8 Saanɲi pi nye na mpère ke, pi maha cyire karigii pyi si u bê (2 Saanbii 9.13).

^w11.9 Zaburu 118.26

^x11.13 Ɔke fizhiye cige ku nye ná weɲyahayi i yasere baa ke, kuru na nye Yahutuubii nùɲufeebii fiige, mpiimu pi à fyinme tò wwomɔ̀ na ke.

Yesu à cwòhòmpii kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na

(Macwo 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)

¹⁵ Kàntugo, Yesu ná u cyelempyiibil'à nò Zheruzalemu kànhe e, ka u u ñkàre *Kileñaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi na perempe ná zhwoñi pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyérefaabii tàbalibii ná sanmpanmperebii yatæñnyi ñwòñ'a cyán cyán. ¹⁶ U ñye a ñæ sùpya u à jyè ná yapereñi i Kileñaarebage ntàani na mæʸ. ¹⁷ Puru ñwòhò na, ka u u wá na pi puni kálali, marii ñko: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kileñaarebaga supyishiñi pun'áz.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semeni i. Ñka yii pi ke, yii à ku kèenñ'a pyi “nàñkaalii tabinniga^a”.»

¹⁸ *Kile sáragawwuubii ñùñufeebii ná *Kile Saliyani cyelentiibil'à puru lógo ke, ka pi i wá na Yesu boñkanni caa. Pi mpyi na fyáge u na, jaha na ye u kàlani mpyi a tateenge wwú shinñyahar'e. ¹⁹ Yàkoñk'à nò ke, ka Yesu ná u *cyelempyiibii si fworo kànhe e.

Yesu à jwo dányani ná Kileñarege ná kapegigii yàfani kyaa na

(Macwo 21.20-22)

²⁰ Kuru canñke nùmpañña ñyège na, pi nintorobil'à *fizhiye cige ñya k'à waha fo ndire e. ²¹ Ka Pyeri funño si ñcwo Yesu jwumpe ñiñjwumpe na, maa u pyi: «Wuu cyelentuñi, wíi, fizhiye cige mu à lánja tanjaa ke, ku naha a waha.»

²² Ka Yesu si u pyi: «Yii dá Kile na. ²³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya ká dá Kile na ná u zòmbilini puni i, urufoo ká jwo na ñke ñanñke ku yíri ku tateenge e, ku sà ñcwo bañi i, urufoo ká nta u à dá li na, nde u à jwo ke, lire sí n-pyi. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, yii aha Kile ñáare yaaga maha yaaga kurugo ke, yii dá li na na yii à kuru yaage ta a kwò, lire ká mpyi, Kile sí kuru yaage kan yii á. ²⁵ Ñka yii aha yír'a yyére na Kile ñáare, ka li i ntíge yii funñi na yii à tíge shin na, yii tire tígire kwò, bà yii Tuñi u ñye ñiñyiñi na ke, uru mú sí n-pyi si yii *kapegigii yàfa yii na mæ. [²⁶ Naha na ye yii aha mpyi yii ñye na yiye shwòhòlò wogigii yàfani yiye na mæ, yii Tuñi Kile u ñye ñiñyiñi na ke, uru sì n-pa yii kapegigii yàfa yii na mú mæ.]»

---

^y11.16 Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wuñi na. Lire pyiñkanni na, wyérenwòge ku mpyi a yaa k'a sárali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sára, maa núr'a jà a ntège pyi. Yatòre ti maha yaa ti jà a pyi sáraga ke, pérempyiibii mpyi maha tire péreli pir'á. Pi mpyi maha ti lwòore dùrugo.

^z11.17 Ezayi 56.7

^a11.17 Zheremi 7.11

Pi à Yesu yíbe u fànhe tatage kyaa na

(Macwo 21.23-27; Luka 20.1-8)

²⁷ Yesu ná u *cyelempyiibil'à núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, maa sà jyè *Kilenaarebage e. Yesu nijaraŋi ku funŋke e, *Kile sáragawwuubii nùŋufeebii ná *Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná *Yahutuubii kacwɔnribil'à kàre u yyére. ²⁸ Maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe kyaa niŋkin na, yii aha mii jwɔ shwɔ, lire tɛni i ŋge u à kuni kan mii á mii u a jcyii karigii pyi ke, mii sí urufoo cyêe yii na. ³⁰ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyiŋi tun u pa a sùpyire *batizeli ye? Kile wi laa, sùpyire ti? Yii na jwɔ shwɔ!» ³¹ Nyɛ ka pi i ŋkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na paha na wuu sí nyɛ a jɛn'a dá u na mà ye? ³² Ŋka wuu mú sɪ n-jà n-jwo na sùpya u à u tun mà dɛ!» Pi mpyi a fyá sùpyire na, paha na ye tire sùpyire puni mpyi na sɔŋŋi na Yuhana na mpyi a sɪi Kile tũntunŋɔ. ³³ Pi à piye taanna a kwɔ ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shiŋŋi u mpyi a u tun ke, wuu nyɛ a cè mɛ.» Ka Yesu si pi pyi: «Nyɛ l'aha mpyi amuni, ŋge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mú sɪ uru cyêe yii na mɛ.»

Ɛrezen kɔɔge faafeebii bàtaage

(Macwo 21.33-46; Luka 20.9-18)

12 ¹ Lire kàntugo Yesu à *bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàŋi wà u ná *ɛrezen cikɔɔɔ yaa, maa ku kwúulo, *ɛrezen lwɔhe maha wwú wyige ŋkemu i ke, maa kuru tũgo, maa ŋkubaga yaa cikɔɔge kàanmucyafoonji mɛɛ na. Lire kàntugo maa faafee lwɔ a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasɛere táali, maa nta a kàre kùlutɔɔn'l'e. ² Nyɛ ɛrezɛnŋi yasɛere tɛekwɔɔnn'à pa nɔ ke, ka u u báarapyiŋi wà tun cikɔɔge faafeebil'á u sà uru nàzhan ɛrezɛnŋi shwɔ u a ma. ³ Ŋka uru tũntunŋ'á nɔ pi na ke, ka pi i u cù maa u bwɔn, maa u cyɛŋgayi wuŋi kɔr'a tũgo. ⁴ Ka cikɔɔge foo si núr'a báarapyi shɔnwu tun, ka pi i uru bwɔn jũŋke e, maa u cyahala sɛl'e. ⁵ Ka u u shin tanrewu tun, ka pi i uru cù a bɔ. Puru jwɔhɔ na, u à shinpyahara tun, ka pi i pɪi bwɔn maa pɪi bɔ. ⁶ U tũntunmpil'e, shin niŋkin kannu u mpyi tunmbaa, u jyasege ku mpyi kure, u kyaa mpyi a táan u á sɛl'e. Ka u u ŋkànha a uru tun pi á, maa jwo “Pi sí n-sílege mii jyaŋi na.” ⁷ Ŋka jyafoon'á nɔ wani ke, ka pi i yi jwo piy'á na: “Cikɔɔge foo koolyiŋi u nyɛ ŋge. Yii a wá, wuu u bɔ, kɔɔge sí n-pyi wuu wogo.” ⁸ Ka pi i u cù maa u bɔ, maa u wà cikɔɔge kàntugo yyére.

⁹Nye naha cikwoge foo sí n-pyi ye? Nàkaana baa, u sí n-pa mpíi faafeebii bò si u cikwoge le piibere cye e.

¹⁰Nje y'à séme Kile Jwumpe Semenji i ke, taha yii nje a yire kâla me? Y'à séme

“Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke, kuru k'à pa mpyi *bage kafaage sèe woge bage mbìini na.

¹¹Kafoonji Kile u à lire pyi, l'à pyi kakyanhala wuu nyii na^b”.

¹²Nye Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka *Yahutuubii jùnjufeebii si wá na u caa si u cû, naha na ye pi mpyi a cè na u à nke bàtaage jwo a wà pire na. Njka supyinyahara na mpyi wani kuru cyage e, ka pi i fyá tire na, maa Yesu yaha u a kàre.

Pi à Yesu yíbe múnalwõre njkanji kyaa na

(Macwo 22.15-22; Luka 20.19-26)

¹³Lire kântugo *Yahutuubii jùnjufeebil'à *Farizheenbii pìi ná *Erõdi tonkuni shiinbii pìi yaha a kàre Yesu yyéere, bà pi si mpyi si u ta jçû u jwõmæeni kurugo me^c. ¹⁴Ka pire si sà Yesu pyi: «Wuu cyelentuji, wuu à li cè na mu nje na fyáge sèenji tajwuge e me, mu nje na fyáge sùpya na me, mu nje a sùpya pwõõõ sùpya na me, mu na sùpyire kâlali ná sèenji i Kile kuni paarankanni na. Lire na, wuu la nje si mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwõre kaan *Õromu saanbwõhe *Sezari á la? ¹⁵Naha mu na sõnji ye?» Njka Yesu mpyi a cè na pi à fyinme tò wwomõ na, maa pi pyi: «Naha na yii na mii pere si jçû ye? Yii wyérebile kan na á, si li wíi.» ¹⁶Ka pi i mpa ná l'e, ka u u pi yíbe: «Jofoo nãnja ná u mege ku nje nje wyérenji na ye?» Ka pi i jwo: «Saanbwõhe Sezari». ¹⁷Ka u u pi pyi: «Yii a Sezari wunji kaan Sezari á, yii raa Kile wunji kaan Kile á.» Ka puru jwumpe si pi puni pãa.

Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jèñi kyaa na

(Macwo 22.23-33; Luka 20.27-40)

¹⁸Nye *Sadusiibii pi maha jwo na kwunene nje nùmpanja me, pire pìl'à file Yesu na maa u yíbe: ¹⁹«Wuu cyelentuji, *Kile túnntunji *Musa à mpe jwumpe séme wuu *Saliyaji i na “Nõ ká ceewe lèñe, maa nkwi, mà u ta u nje a pyà ta ceenji na me, u cõõñ'á yaa u ceenji lèñe zànbangara na, u u

^b12.11 Zaburu 118.22,23

^c12.13 Erõdi shiinbii ná Farizheenbii mpyi na bēni me. Õromu shiinbii fãnhe mpyi a táan Erõdi shiinbil'á, ka pi i wá na sõnji na múnalwõre ngwùñ'á yaa. Farizheenbii mpyi na sõnji Kafoonji Kile u nje pire jùñõ na: lire e, mà múnalwõre kan Õromu saanbwõhe Sezari á, lir'à li cyée na mu à jæe u fãnhe na maa jcyé Kafoonji Kile na.

pyii si u na, u yyahafooni niŋkwuŋi mege na^d.”²⁰ Nye siŋɛ baashuunni na mpyi wani, pi puni niŋjyeŋi mpyi a ceewe lèŋe maa ŋkwû, u nye a pyà ta u na me. ²¹ Ka siŋɛŋi shɔnwuŋi si ceeni lwɔ maa ŋkwû, u nye a pyà ta u na me. Ka tanrewuŋi wuuni si mpyi amuni. ²² Ka pire nambaabii baashuunniŋi puni si ceeni lèŋe mà taha taha piye na, ŋka pi wà nye a pyà ta u na me. Pire puni kàntugo, ka ceeni mú si mpa ŋkwû. ²³ Nye ná pire nambaa baashuunniŋi puni s'à uru ceeni lèŋ'a círi, kwùubii jèŋi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canŋke ŋkemu i ke, pi ŋgir'á, ceeni sí n-kan ye?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo sùpyire jèŋi kyaa na, lir'à ta yii nye a Kile Jwumpe Semeni yyaha cè, si nta jyjére Kile sífente na me. ²⁵ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworu kwùŋi i, nò si ceewe lèŋe me, ceewe mú si n-kan nò á me. Ti sí n-pyi *Kile mèlekɛebii fiige.

²⁶ Nje Kile tùntunŋi Musa à séme kwuŋeni kyaa na ke, yii nye a yire kâla mà? Kuru cyage e, l'à séme na Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan na “Mii u nye *Ibirayima, ná Ishaka, ná *Yakuba u Kilenj^e.”

²⁷ Nye puru jwump'à li cyèe na pire mpíi jyii wuu pi nye wani Kile yyére. Sùpyire jyii woore ti maha Kile père, kwùubii kyaa bà me. Yii na sônŋi na sùpyire si jè n-fworu kwùŋi i me, kuru cyage e yii à sàa wurugo.»

Kile Saliyaŋi kabilini l'à fànha tò cyi sanŋkii na ke

(Macwo 22.34-40; Luka 10.25-28)

²⁸ *Kile Saliyaŋi cyelentuŋi wà à Yesu ná nte sùpyire jwumpe lógo, maa li nya na Yesu à pi jwɔ shwɔ a jwɔ ke, ka u u file Yesu na, maa u yíbe: «Saliyaŋi kabilini ndi l'à fànha tò cyi sanŋkii na ye?» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Kile Saliyaŋi kabilini niŋcyiini li nye “*Izirayeli shiinbii, yii lógo, wuu Kafooni Kile kanni u nye Kafooni. ³⁰ Ma Kafooni Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma sònŋore puni ná ma fànhe puni í^f.” ³¹ Shɔnwuuni li nye “Ma supyiŋɛŋi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á me.” Kile Saliyaŋi kapyaaŋi puni i, là nye a pèl'a cyire shuunniŋi kwò me^g.»

³² Ka uru Kile Saliyaŋi cyelentuŋi si Yesu pyi: «Wuu cyelentuŋi, mu à sèe jwo, Kile nye niŋkin, wà saha nye a bàra u na me. ³³ Bà mu à jwo, ma Kafooni Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmbilini puni ná ma yákiŋi puni ná ma fànhe puni i, maa ma supyiŋɛŋi kyaa taan may'á bà mu kyal'à táan may'á me, lir'à pwɔɔ *sárayi nizogoyi ná sárayi kuuyi sanŋyi na.»

^d12.19 Duterencɔmu 25.5-6

^e12.26 Ekizodi 3.6

^f12.30 Duterencɔmu 6.4, 5

^g12.31 Levitiki 19:18

³⁴ Yesu à li nya na Kile Saliyaŋi cyelentuŋ'à uru ɲwɔ shwɔ ná yákilifente e ke, ka u u u pyi: «Mu laage ɲye a tɔɔn *Kile Saanre na mɛ.» Lire kàntugo wà saha ɲye a ɲen'a Yesu yíbe mɛ.

Kile Niɲcwɔnrɔŋi ɲye Dawuda Tuluge Shin kannna mɛ

(Macwo 22.41-46; Luka 20.41-44)

³⁵ Mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali *Kileɲaarebage e, u à pi yíbe: «*Kile Saliyaŋi cyelentiibii maha jwo na *Kile Niɲcwɔnrɔŋi na ɲye *Dawuda Tuluge Shin. Naha yii na sônŋi pur'e be? ³⁶ Jwumpe Dawuda à jwo mà *Kile Munaani yaha l'à u yyaha cù ke, yii sônŋɔ puru na. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
 ‘Ta ma a pa ntèen na *kàniŋe cyege na,
 fo mii aha mu zàmpeenbii le
 mu tooyi ɲwɔh'ih.’”

³⁷ Ná Dawuda na Kile Niɲcwɔnrɔŋi yiri “Kafoonji” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà mɛ, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Shiɲɲyahare ti mpyi wani na núru Yesu ɲwɔ na ke, puru jwumpe mpyi a táan t'á sèl'e.

Yesu à Kile Saliyaŋi cyelentiibii cêege

(Macwo 23.1-36; Luka 20.45-47)

³⁸ Mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali, u à yi jwo t'á: «Yii a yiye kàanmucaa *Kile Saliyaŋi cyelentiibii na, pi maha vàanntinmbwoyi leni na ɲaare. Sùpyire tabinniyyi i, pi la maha mpyi pi raa pire père s'a pire shéere. ³⁹ Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire ɲye mɛ wà ha pi yyere kataan ɲjyì na, bwompe tateenyi pi maha ɲcaa. ⁴⁰ Mà bâra lire na, pi maha leŋkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi ɲwɔtanyi i. Pi maha Kile ɲáare na mɔni sùpyire ɲyinyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

Bùɲyeyi leŋkwucwoŋ'à pyi ke

(Luka 21.1-4)

⁴¹ *Kileɲaarebage e, Yesu mpyi a tèn'n'a yyaha kan bùɲyeyi yalenk'á, maa shiɲɲyahara wyérenji leŋkanni wíi. Nàfuufeebii niɲyahara mpyi na wyérenji niɲyahawa leni. ⁴² Leŋkwucwoŋi kanhamafoonji wà mú mpyi a pa bùɲye pyi, ná daashipyara shuunni i. ⁴³ Ka Yesu si u *cyelempyiibii yyere, maa yi jwo pi á: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ŋge leŋkwucwo fòŋɔfoonj'à bùɲyeyi ŋgemu pyi ke, ur'à fànha tò pi sanmpii puni wuŋi na. ⁴⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'à wwû pi cyeyaayi niɲyahayi i, mà kan Kile

---

^h12.36 Zaburu 110.1

á. Ìjka nge lenkwucwoŋi kanhamafooni wi ke, u nùŋɔ wyérenji puni u à kan Kile á, canjke yalyire lwɔɔre mú bá nyɛ u á mɛ.»

Yesu à jwo na Kilepaarebage sí n-jya

(Macwo 24.1-14; Luka 21.5-19)

13¹ Yesu ná u cyelempyiibil'à fworo *Kilepaarebage e ke, ka pi wà niŋkin si Yesu pyi: «Wuu cyelentuŋi, mu u nke *Kilepaarebage nɔwɔŋkanni wíi! Kafaabwoyi y'à tɛg'a ku faanra, ku faanraŋkanni s'à nɔwɔ sèl'e!»² Ka u u pi pyi: «Ìjke basinaŋke yii nyɛ na jan'ame ke, canja na ma, ku puni sí n-sii n-pwɔn n-cyán, si ku nƙunɔnyɛ puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ Nyɛ ka Yesu sí n-kàr'a sà ntɛn *Olivye cire naŋke nuŋ'i, maa yyaha kan Kilepaarebage á. Ka u *cyelempyiibii pìi sicyɛere: Pyeri ná *Yakuba ná Yuhana ná Andire si file u na. Mà pi kanni yaha ná Yesu i, ka pi i u yíbe:⁴ «Wuu cyelentuŋi, naha tère e cyire karigii sí n-pyi yɛ? Cyi tɛepyiini ká nɔ, naha ku sí li cyèe wuu na yɛ?»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mɛ. ⁶ Yii li cè na shinnyahara sí mii mege le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Njɔcwɔnrɔŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyɛ ure. Pi sí raa shinnyahara nɔwɔ fáanŋi s'a wuruge. ⁷ Yii aha mpa a kàshiyi shenre núru yiye táan, maa yi shenre núru laatɔnyɛ i, lire kà yii funŋɔ pen mɛ. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyɛ mɛ, nka lire bà li nyɛ dɔnyɛŋi tɛekwooni mɛ. ⁸ Supyishiŋi wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kɔni là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. Njɔŋke ncyɛɛnenŋi ná katibwɔhe sí n-pyi cyeye niŋyahay'e. Cyire ncyii na nyɛ kanhare tasiige, bà laani maha yíri maa nta a yaa ná li ziŋi i mɛ.

⁹ Nyɛ mii sí yii funŋɔ cwo li na si njaha na sùpyire sí raa yii yiri yukyaabii yyére, pi sí raa yii bwùun mú Kile Jwumpe kàlambayi i. Pi sí raa yii yiri fànhafeebii ná saanbii yyére. Cyire puni sí n-pyi yii na mà li nùŋke pyi na yii na nyɛ mii cyelempyii. Cyire karigii nùŋɔ taan, yii sí mii kyaa jwo pi á. ¹⁰ Jwumpe Nintanmpe à yaa pu fyànha a jwo supyishiŋi pun'á. ¹¹ Nyɛ sùpyire ká mpa a yii cwôre na nƙèege yukyaabii yyére, lire tɛni i jwumpe yii sí n-jwo wani ke, yii àha puru kani tɛge yiye funŋɔ pen mɛ. Yii aha nɔ wani yukyaabii cyage e, Kile sí n-pa jwumpe mpemu kan yii á lire tɛni i ke, yii puru jwo, naha na ye yii sì raa yu ná yii funŋɔ sɔnɔɔre e mɛ, *Kile Munaani fànhe sí n-pyi yii e. ¹² Pìi sí n-pa raa pi cɔmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii pìi sí n-pa raa pi pyiibii kaan pi a bùu, pyiibii pìi mú sí n-pa raa yíri pi sifeebii kurugo s'a pi kaan pi a bùu. ¹³ Yii kyaa sí n-pen sùpyire pun'á mii mege kurugo. Ìjka nge mu ká jà a uye waha maa ntɛn Kile kuni i fo mà sà nɔ tɛgeni na ke, urufoo sí n-shwɔ.

¹⁴Yapege k'à sàa pen Kile á ke, yii aha kuru nya k'à jyè a tèn *Kilepaarebage funṅke e na ku jwóre Kile yyahe taan tènì ndemu i ke, ṅgemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu jwóhe cya a cè! Lire tènì ká nɔ, mà sùpyire ntemu ta *Zhude kùluni i ke, pi a fi, pi a wá nanyi kàmpanṅke na. ¹⁵L'aha ṅgemu ta u bage kàtanṅke juṅ'i ke, urufoo kà nùru ntíge si yaaga lwó bage e me, u u ntíl'a tíge u a fi. ¹⁶L'aha ṅgemu ta kerege e ke, urufoo kà nùru raa ma pyenge si mpa u vànntinmbwóhe lwó me. ¹⁷Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifee ná pyĩneebii na sèl'e. ¹⁸Yii a Kile náare, bà li tènì si mpyi l'aha mbê ná wyeere tènì i me. ¹⁹Cyire canmpyaagii sí n-waha sèl'e. Mà lwó diṅye tasiige e, mà pa bwòn niṅjaa na, uru ṅgahaṅi fiige sàha mpyi a nya me, fo mà sà diṅye kwò, uru ṅgahaṅi fiige saha mú sì n-pyi me. ²⁰Kàmpyi Kafoonjì Kile mpyi a uru ṅgahaṅi tènì bere me, sùpya mpyi na sì n-shwò me. Ŋka u à uru ṅgahaṅi tènì bere u niṅcwòribii kurugo, bà pire si mpyi si shwò me.

²¹Nye shin ká jwo yii á na *Kile Niṅcwònrɔṅi na wá naha, lire nye me u wá meṅi i, yii àha ndá urufoo na me. ²²Naha kurugo ye kafinivinibii pii sí n-yíri na pire pi nye Kile Niṅcwònrɔṅi, pii sí raa ṅko na pire na nye Kile tùnntunmii. Pi sí raa kacyeenṅkii cyêre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi s'a Kile niṅcwòribii wuruge, kampyi pi sí n-jà me. ²³Yii a yiye kàanmucaa cyire karigii puni na, mii à cyi puni jwo yii á mà jwo cyi tènì li nɔ ke.

Supyaṅi Jyaṅi Yesu sí nùru n-yíri niṅyiṅi na si mpa

(Macwo 24.29-31; Luka 21.25-28)

²⁴Nye yyefuge kàntugo,
 “Canṅa nyiini sí n-pyi numpire,
 yiṅke saha mú sì raa bènme yiḡe me.

²⁵Wòrigii sí raa jcwu,
 yire kakyanhala yaayi yi nye niṅyiṅi na ke, yire sí n-cúnṅɔ n-cúnṅɔ
 n-yíri yi tateenyi i¹.”

²⁶Nye lire tènì i, pi sí *Supyaṅi Jyaṅi nya nahanyi i, u à yíri niṅyiṅi na ná fànbwóhe ná sìnampe e. ²⁷Lire kàntugo u sí u mèlekeebii tun diṅyeṅi kàmpannyi sicyeereṅi puni na, pi i Kile niṅcwòribii wà piye na, mà lwó diṅyeṅi jùṅke kà na mà sà nɔ ku sanṅke na.

Yii a kacyeenṅkii kàanmucaa

(Macwo 24.32-35; Luka 21.29-33)

²⁸Yii *fizhiye cige kàanmucya a wíi ke! K'aha ṅkénye nivɔnyɔ yiḡe, maa fùn tènì ndemu i ke, yii maha jçè na nùṅgwòh'à byanhara. ²⁹Lire

¹13.25 Ezayi 13.10; 34.4

pyiŋkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i li cè na tèn'à byanhara, li bá à nɔ. ³⁰ Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, mpii pi a dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e^j. ³¹ Nìnyìŋi ná jìŋke sí n-pa n-tòro, ŋka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

Kile kanni u à Supyaŋi Jyaŋi Yesu tènuruni cè

(Macwo 24.36-44)

³² Nde li nyɛ *Supyaŋi Jyaŋi nùruŋi ke, shin niŋkin nyɛ a sii ŋgemu u à u tènuruni ná u cannuruge cè mɛ. Ali *Kile mèlɛkɛɛbii ná Jyafooŋi nyɛ a kuru canŋke cè mɛ. Tufooŋi Kile kanni u à ku cè. ³³ Yii a yiye kàanmucaa, yii i ŋkwôro nyii na, ŋaha na ye yii nyɛ a u tēepani cè mɛ. ³⁴ Li sí n-pyi mu à jwo nàŋi wà kùshe wu u à u pyenge karigii puni taa báarapyiibii na, maa yi jwo a waha pyenge jwɔge tēenfooŋ'á, na u a ku kàanmucaa sèl'e, maa ŋkàre. ³⁵⁻³⁶ Lire pyiŋkanni na, yii bégele tērigii puni i, yii i ŋkwôro nyii na, bà pyengefoo si mpyi u aha mpa, u àha mpa yii ta yii i ŋwúuni mɛ. Ŋaha kurugo ye yàkoŋɔ u sí n-pa yo, jìŋiŋe na yo, ŋkùuŋi mēeni na yo, jyège na yo, yii nyɛ a cè mɛ. ³⁷ Mpe mii sí n-jwo yii á ke, puru mii sí n-jwo pi sanmpii pun'á “Yii kwôro nyii na.”»

Pi à vùnŋɔ pwo Yesu na, si u bɔ

(Macwo 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)

14 ¹ Cyi sanŋkii mpyi a kwôro canmpyaa shuunni, *bilereŋkwoŋi kataanni ná *bwúuruŋi niŋjirigembaaŋi kataanni sí nɔ. *Kile sáragawwuubii jùŋufɛebii ná *Kile Saliyaŋi cyelentiibii mpyi na Yesu caa jɔcú ná cwɔɔre e, si u bɔ. ² Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li nyɛ a yaa li pyi kataanni tooy'e mɛ, lire baare e sùpyire sí n-cánra.»

Ceeŋi wà à sìnme nùguntanga wumɔ wu Yesu jùŋke na

(Macwo 26.6-13)

³ Yesu ná u *cyelempyiibii na mpyi Betani kànhe e, *tògofooŋi^k Simɔ bage e. Mà pi yaha talyige e, ceɛŋi wà à file u na ná loŋgaracwol'e^l, li mpyi a jì sìnmpɛ nùguntanga wumpe loŋgara wumpe pà na^m. Maa cwooni jwɔge kebe, maa sìnmpɛ nùguntanga wumpe wu Yesu jùŋke na. ⁴ Nyɛ sùpyire ti mpyi ná Yesu i ke, ka tire tà si wá na ŋkunni tiye shwɔhɔl'e na: «Ŋge ŋkèɛɛŋi jùŋke ku nyɛ ŋkire ye? ⁵ Mpe sìnmpɛ n'a mpyi a péré, pu mpyi na sí wyéɛnyahaga ta, si ntaha fòŋɔfɛebii tège. Pu lwɔɔre mpyi

^j13.30 Pii maha jwo: «nde tēni shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

^k14.3 Pii na sōŋi na tēni i Yesu à kàre ŋge nàŋi yyére ke, u mpyi a cùuŋ'a kwɔ.

^l14.3 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mege nyɛ: «alibatiri».

^m14.3 Puru sìnmpɛ mpyi a ta cige ŋgemu i ke, kuru mege na nyɛ «naridi».

na sí n-jà shin ninjin yyee ninjin báara sàra kwò.» Ka pi i wá na ceenji fare. ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii láha ceenji na! Naha na yii nye na u cêege ye? Kacenne u à pyi mii na. ⁷ Fòñfeebii nye naha ná yii e tèrigii puni i, tènì ndemu ká yii táan ke, yii sí n-jà pi tège, ñka mii wi ke, mii sí n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà de! ⁸ Ceen'á u nimpyiini pyi. U à mii cyeere bégel'a yaha na fanñke sigiliⁿ. ⁹ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nò cyaga maha cyag'e ke, nde ñge ceen'á pyi ninjaa ke, lire sí n-jwo wani bà li si mpyi si ñkwôro sùpyire funñ'i me.»

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e

(Macwo 26.14-16; Luka 22.3-6)

¹⁰ Zhudasi Isikariyoti na mpyi *cyelempyiibii ke ná shuunniñi i, ka uru si shà *Kile sáragawwuubii ññufeebii yyére, maa yi jwo pi á na uru sí Yesu le pi cye e. ¹¹ Ka puru jwumpe si pi funñyi táan sè'l'e, ka pi i wyére ñwò jya u á. Mà lwó lire tènì na, ka Zhudasi si wá na pyiñkanna caa si Yesu le pi cye e.

Kataanni njyìñi karigii ñcwòñròñi kani

(Macwo 26.17-25; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)

¹² Nye *bwúuruñi ninjirigembaañi kataanni canñcyiige, *Yahutuubii mpyi maha ntère na mpàbili pyi sáraga pi bilereñkwoñi kurugo. Kuru canñk'à nò ke, ka Yesu *cyelempyiibii si u yíbe: «Taa mu la nye wuu u sà bilereñkwoñi kataanni njyìñi shwòhò ke?» ¹³ Ka Yesu si pi pìi shuunni tun, maa yi jwo pi á: «Yii a sì kàñhe e, yii sí n-bê ná nàñi w'e, u à lwòhò kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè pyenge ñkemu i ke. ¹⁴ Yii aha sà nò wani, yii i yi jwo pyengefoon'á, na yii cyelentuñ'á jwo yii sà u yíbe, na bage ñkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyìñi lyí ye. ¹⁵ Yii aha kuru yibige pyi, uru nàñi sí batòonge ñnyibabilini là cyée yii na, l'à bégel'a ñwò sè'l'e. Lire babilini i, yii sí kataanni njyìñi karigii cwòñrò.» ¹⁶ Ka cyelempyiibii si ñkàre, pi à sà nò kàñhe e ke, ka pi i sà yi ta Yesu jwuñkanni na. Ka pi i kataanni njyìñi karigii cwòñrò wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyañi wà sí uru le cye e

¹⁷ Nye yàkoñk'à pa nò ke, ka Yesu si mpa ntèen na lyí ná u *cyelempyiibii ke ná shuunniñi i. ¹⁸ Mà pi yaha njyìñi na siñcyan, Yesu à pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii mpìi pi naha na lyí ná mii i ke, yii wà ninjin naha na sí n-pa mii le cye e.» ¹⁹ Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sè'l'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii wi la? Mii wi la?» ²⁰ Ka

---

ⁿ14.8 Yahutuubil'á, sùpya ká ñkwú, pi mpyi maha nùguntanga wyere ná sinme nùguntanga wumò tège'a urufoo tiri. Lire kyaa na, Yesu nye ñke cyage e.

Yesu si pi pyi: «Yii shiin ke ná shuunniŋi wà wi, nge cyege ku naha na mii woge e njyìŋi yaage e ke. ²¹ *Supyaŋi Jyaŋi ŋkwùmbaa nye me, bà l'à séme u kyaa na Kile Jwumpe Semenji i me. Ŋka ŋgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kèege! Urufoo zimbaanji mpyi na sí n-pwóro u ziji na.»

Wwoŋeegge njyìŋi

(Macwo 26.26-30; Luka 22.15-20; 1 Kòrenti Shiinbii 11.23-25)

²² Mâ pi yaha pi i lyî, Yesu à bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn mà kan u *cyelempyiibil'á, maa jwo: «Yii nge shwò a lyî, mii cyeere ti.» ²³ Lire kàntugo maa fùŋŋcwokwuuni lwó, *erezen sinme mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á, ka pi puni si pu bya. ²⁴ Ka u u pi pyi: «Puru pu nye mii sishange, *tunmbyaare nivonnte Kile à le ke, tire sishange ki, ŋke k'à wu si ntaha shinpyahara ná Kile shwòhòŋi yaa ke. ²⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii saha sì erezen sinme bya me, fo canŋke mii sí nùru pu bya *Kile Saanre e ke.»

²⁶ Nye ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworo bage e, maa ŋkàre *Olivye cire ŋaŋke ŋuŋ'i.

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nye a uru cè me

(Macwo 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

²⁷ Pi à nò wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, naha na ye y'à séme Kile Jwumpe Semenji i “Mii sí mpànahaji bò, mpàkuruŋke puni sí n-caala^o.”»

²⁸ Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Ŋka mii aha jè a fworo kwùŋi i tènì ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ²⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni méé ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà me.» ³⁰ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, niŋjaa numpilage yabiliŋi i, ŋkùpoonji meeni shonwuuni sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nye a mii cè me.» ³¹ Ka Pyeri si nùr'a u ŋwòmèeni taha maa yi jwo a waha: «Pi méé ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii sì n-sì n-jwo na mii nye a mu cè me.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi jwo.

Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikòoge e

(Macwo 26.36-46; Luka 22.39-46)

³² Nye ka pi i nò cyage k'e, kuru mege nye Zhetisemani. Ka Yesu si u *cyelempyiibii pyi: «Yii tèn naha mà jwo mii u sà Kile jáare meyyere ke.»

---

^o14.27 Zakari 13.7

³³Ka u niŋkareŋi si ŋkàre ná Pyeri ná *Yakuba ná Yuhana i. Ka yyetanhare ná funmpæenre si sii u á. ³⁴Ka u u pi pyi: «Mii funŋke naha a pen fo na ŋko si mii bò. Yii tèn naha yii i ŋkwôro nyii na.»

³⁵Ka u u ŋkàre yyaha yyére, maa uye wà niŋke na, maa Kile jáare, bà lire tènì kyaage si mpyi si njà ntòro u taan mε. ³⁶U mpyi na ŋko: «Mii Tu Baba, li fànhe nyε mu i mà jà a karigii puni pyi. Na shwò ŋke kyaage lwòhe na. Ŋka ma hà na nyii wuuni pyi mε, ma nyii wuuni pyi.»

³⁷Lire kàntugo ka Yesu si núr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i ŋwúuni. Ka u u Pyeri jè, maa u pyi: «Simò, mu na ŋwúuni be? Mu nyε a jà a nde tènì niŋkinŋi pyi nyii na ná mii i mà? ³⁸Yii tèn nyii na, yii raa Kile jáare, bà yii si mpyi si fànha ta Sitaanniŋi na, u àha ŋkwò yii sòn ŋgà *kapii na mε. Nàkaana baa, sùpyaŋi zòmbilin'à bégel'a yaha kacennkii mεε na, ŋka u fàn'h'à cyére.»

³⁹Lire kàntugo ka Yesu si núr'a file yyaha yyére, maa wá na Kile jáare ná puru jwunumpe e. ⁴⁰Ka u u núr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à ḡóó, pi mpyi na sì n-jà nyiiigii múgo n-yaha mε. Nje pi sí n-jwo Yesu á ke, pi saha nyε a cè mε.

⁴¹Ka Yesu si núr'a kàre yyaha na, maa núr'a pa nò u cyelempyiibii na tontanrawoge e, maa pi pyi: «Yii saha na ŋwúuni la? Ḥòomp'à ta, tèn'à nò. Nume, *Supyaŋi Jyaŋi sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴²Yii yíri, wuu raa sì, naha na ye ŋge u sí mii le cye e ke, uru na naha naha.»

Yesu jçùŋi kani

(Macwo 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)

⁴³Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nò wani, uru na nyε *cyelempyiibii ke ná shuunniŋi wà. U mpyi a pa ná shinnyahar'e, kàshikwòŋwòoyi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. *Kile sáragawwuubii niŋufeebii ná *Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná *Yahutuubii kacwònrìbii pi mpyi a pire tun. ⁴⁴Zhudasi u mpyi na sí u le pi cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil'á: «Yii aha mii nya mii à sùpyaŋi ŋgemu púr'a cù maa u shéere ke, urufoo wi. Yii i u cù, yii a sì, yii raa u kàanmucaa sèl'e.» ⁴⁵Pi à nò ke, ka Zhudasi si ntíl'a file Yesu na, maa jwo: «Wuu cyelentuŋi» maa u púr'a cù.

⁴⁶Nyε ka sùpyire si cye taha Yesu na, maa u cù. ⁴⁷Ka Yesu cyelempyaŋi wà niŋkin si u kàshikwòŋwòoye wwù mà taha a *Kile sáragawwuubii niŋufembwòhe báarapyiŋi niŋgenke kà kwòŋ a cyán. ⁴⁸Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwòŋwòoyi ná kàbiiyi i mpa jçù, mu à jwo kakuumpyi u nyε mii. ⁴⁹Mii mpyi ná yii e canŋa maha canŋa. Mii mpyi maha sùpyire kálali *Kilejaarebage e, yii sí nyε a mii cù mε. Ŋka nde mpyiŋi sí *Kile túnntunmpii jwumpe fúnŋò.»

⁵⁰ Ka u *cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha. ⁵¹ Nàñjiñji wà u mpyi a taha u fye e, vâannto kanna u mpyi a taha a uye mígine. Ka pi i u cû vâanntonji na. ⁵² Ka u u láha u na, maa wá na fi u cípyire wunji.

Yesu na nyɛ yukyaabii cye e

(Macwo 26.57-68; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)

⁵³ Mpii pi à Yesu cû ke, ka pire si ñkàre ná u e *Kile sáragawwuubii ñùñufembwòhe yyére. *Kile sáragawwuubii ñùñufeebii puni ná *Yahutuubii kacwónribii ná Kile Saliyañi cyelentiibii mpyi a piye bínni wani. ⁵⁴ Mà pi yaha pi i ñkèège ná Yesu i, Pyeri à tèen laage e, marii sì pi fye e fo sáragawwuubii ñùñufembwòhe pyenge e. U à sà nò ke, maa jyè pyenge e, maa ntèen sañcwónsigibii taan na uye ware.

⁵⁵ Sáragawwuubii ñùñufeebii ná yukyaala kurunke shiinbii puni mpyi na kanuñɔ caa si Yesu bð. Ñka pi nyɛ a yaaga ta mɛ. ⁵⁶ Shinnyahara mpyi na fini Yesu na, ñka pi jwumpe nyɛ a bê niñkin na mɛ. ⁵⁷ Píl'à pa yîri, maa fini na pir'à lógo na u à jwo: ⁵⁸ «Mii sí sùpyire *Kileñaarebage nivanrage cyán, sí núru ku faanra canmpyaa taanre funñ'i sùpya baa.» ⁵⁹ Puru mpe ñùñɔ taan sahañki, pi jwumpe nyɛ a jà a pyi niñkin mɛ.

⁶⁰ Ka sáragawwuubii ñùñufembwòhe si yîri sùpyire shwòhòl'e, maa Yesu yíbe: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, naha mu à cè p'e yɛ?» ⁶¹ Ka Yesu si fyáha fyii, u nyɛ a yaaga jwo mɛ. Ka sáragawwuubii ñùñufembwòhe si núr'a u yíbe: «*Kile Nijcwónrɔñi u nyɛ mu la? Kilenji Nijcennji Jyañi u nyɛ mu la?» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Ɔɔn, mii wi! Yii sí *Supyañi Jyañi nya u à tèen Siñi Punifoo Kile *kàniñe cyege na, lire kàntugo yii mú sí u nimpañi nya nahapyi i, mà yîri nìnyini na.»

⁶³ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii ñùñufembwòhe lùyiri wunji si u yabiliñji vâanntinñke cwónP, maa jwo: «Wuu saha nyɛ a tîge wà ñwɔjwumɔ kurugo mɛ. ⁶⁴ Yii à u Kile mekeège jwumpe lógo. Naha yii nyɛ na sòñji yɛ?» Ka pi puni si ntèen li taan na u à kapii pyi, na u mú s'à yaa u bð. ⁶⁵ Ka pìi si wá na ntilwòhe wàa u na, maa u yyahe pwo, maa kanjuruyo cyán u e, maa u yíbe: «Mu nyɛ a jwo na mu na nyɛ Kile túnntunñɔ mà? Ñge u à mu bwòn ke, uru mege yyere wuu á!» Ka pyenge sañcwónsigibii si kantawahii bwòn bwòn u e.

Pyeri à jwo na uru nyɛ a Yesu cè mɛ

(Macwo 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Lir'à Pyeri ta u mpyi ñwòhòntaan pyenge funñke e. Ka *Kile sáragawwuubii ñùñufembwòhe báarayicwoñi wà si mpa ⁶⁷ Pyeri ta u

---

P14.63 Yahutuubil'á, sùpya ká jwumɔ jwo Kile na, mpemu nyɛ a yaa pu jwo u na mɛ, mpìi pi à puru jwumpe lógo ke, pire maha yîri maa pi vâanñyi cwón.

u na ware, maa u yal'a wíi maa u pyi: «Mu mú mpyi ná Nazareti Yesu e!»
 68 Ka Pyeri si yi kyáala maa jwo: «Ceewe, mpe mu na yu ke, mii nyɛ a puru cè mɛ.» Lire kàntugo ka Pyeri si fworò ntàani na mà sà yyére tajyijwɔge na, [ka ñkùpoonji si mɛɛ sú.]
 69 Lire kàntugo ka uru ceenji ninunji si núr'a Pyeri nya kuru cyage e. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka u u tire pyi: «Ŋge nàñi nyɛ pi wà.»
 70 Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Nyɛ tèt'á pyi ke, mpíi pi mpyi wani ke, ka pire si yi jwo Pyeri á: «Nàkaana baa, mu na nyɛ Yesu fyèjwɔhɔshinji wà, ñaha na ye mu mú na nyɛ Galile kùluni shin.»
 71 Nyɛ ka Pyeri si jwo: «Kampyi mii à ñge nàñi cè, Kile kà na yaha mɛ!»
 72 Ka ñkùpoonji si ntíl'a mɛɛ sú tozhɔnwogo. Ka Pyeri funŋke si ñcwo Yesu jwumpe ñijwumpe na na: «Ŋkùpoonji mɛɛni shɔnwuuni sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyɛ a mii cè mɛ.» Nyɛ ka Pyeri si wá na mɛɛ súu.

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-14; Luka 23.1-5; Yuhana 18.28-38)

15 ¹Kuru canŋke nyèɔɔge na, ka *Kile sáragawwuubii ñunjufeebii ná *Yahutuubii kacwɔnribii ná *Kile Saliyañi cyelentiibii ná *yukyaaala kurunke shiinbii sanmpii puni si piye bínni, maa wwò a jwo, maa Yesu cù a pwò maa ñkàre ná u e fànhafoonji *Pilati á^q.
²Ka Pilati si u yíbe: «*Yahutuubii Saanji u nyɛ mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.»

³Ka Kile sáragawwuubii ñunjufeebii si tìgire ñiɲyahara cyán Yesu na.
⁴Ka Pilati si núr'a u yíbe: «Tìgire pi à cyán mu na ke, mu nyɛ a pà cè a jwo tire e mà?»
⁵Yesu saha nyɛ a jwo mɛ. Ka lire si Pilati kàkyanhala sèl'e.

Yesu kataanmp'à cwɔɔnr'a yaha u mbòñi na

(Macwo 27.15-26; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)

⁶Yyee maha yyee *Yahutuubii bilereñkwoñi kataanni n'a mpyi a nɔ, *Pilati mpyi maha kàsujyi ñiñkin yaha, ñge sùpyire mpyi maha ñáare u á ke.
⁷Nàñi wà, ná u mege na mpyi Barabasi, uru mpyi a le kàsujyi i, ñaha na ye u ná u wwoɲɛɛbii mpyi a cânra *Ɔrɔmu shiinbil'á, fo mà booro pyi.
⁸Ka sùpyire si file Pilati na, maa u ñáare na nde u maha mpyi pírá yyee maha yyee ke, na u lire pyi.
⁹Ka Pilati si pi yíbe: «Li sí n-bê yii á, mii u Yahutuubii Saanji yige kàsujyi i la?»
¹⁰U mpyi a cè na yijnyɛge na *Kile sáragawwuubii ñunjufeebil'á Yesu le cye e.
¹¹Ŋka Kile sáragawwuubii ñunjufeebil'á sùpyire sòn na ti Pilati ñáare u Barabasi yige kàsujyi i, u u Yesu yaha wani.

---

^q15.1 Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyiñi wà bò.

¹²Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Ŋge yii na mpyi Yahutuubii Saanji ke, naha yii nyɛ na sônji mii i mpyi uru na ye?» ¹³Ka pi i jwo fànha na: «U kwòro cige na!» ¹⁴Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nɔ u bò ye?» Ŋka pi saha na kwuugii wàa fànha na, marii ŋko: «U kwòro cige na!» ¹⁵Pilati la mpyi si sùpyire nyii wuuni pyi, maa Barabasi yige kàsɔŋi i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsɔrigil'e, maa u kan pi sà ŋkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil'à Yesu fwòhɔrɔ

(Macwo 27.27-31; Yuhana 19.2-3)

¹⁶Ka sòrolashiibii si ŋkàrɛ ná Yesu i pi tateɛnge e, maa sòrolashiibii sanmpii yyer'a pa, ¹⁷maa v àanntinmbwɔhɔ ninyɛga^f le u na, maa ŋguro cín mà pyi saanra jùntonɔ mà tò u na. ¹⁸Lire kàntugo ka pi i wá na u fwòhɔrɛ, marii ŋko: «*Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» ¹⁹Marii u bwúun jùŋke e ná kàbiini i, marii ntilwòhe wàa u na, marii niŋkure sínni u taan, maa piye pyi mu à jwo pi na u pèrɛ. ²⁰Pi à u fwòhɔr'a kwò ke, maa v àanntinmbwòhe ninyɛge wwú u na, maa u yabilinji v àanɔnyi le u na, maa ŋkàrɛ ná u e si sà ŋkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)

²¹Nyɛ mà sòrolashiibii yaha pi i ŋkèɛge ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná nàŋi w'e u à yíri sige e, u mege mpyi Simɔ, Sireni kànhe shin u mpyi u wi. Alɛzandiri ná Urufusi yii tunji u mpyi u wi. Nyɛ ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ²²Ka pi i ŋkàrɛ ná u e cyage mege ku nyɛ Gɔlikota ke, lire jwòhe ku nyɛ: «Nunƙwɔɔge Cyage.» ²³Pi à nɔ wani ke, maa wyɛere tà le sinmpe e mà kan Yesu á u bya, ŋka u nyɛ a jɛn'a ti bya mɛ. ²⁴Sòrolashiibil'à Yesu kwòr'a kwò ke, maa ŋkyaanlwooni tɛg'a u v àanɔnyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanji cè mɛ. ²⁵U à kwòro cige na jyège tɛni baacyɛere wuuni na. ²⁶U à bò jùŋke ŋkemu na ke, cikwooni na pi mpyi na sí kuru sémɛ ke, pi à li sémɛ kuru cyage e: «YAHUTUUBII SAANJI». ²⁷Nàŋkaalii shuunni mpyi a kwòro ná Yesu i. Wà mpyi u kàniŋke na, u sanji sí nyɛ u kàmɛni na. [²⁸Lire pyiŋkanni na, mpe p'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i u kyaa na ke, pur'à fúnŋɔ:

«U à tòrɔ ná kapimpyiibil'e.»]

²⁹Sùpyire nintorore mpyi maha u fwòhɔrɛ, marii jùnyɛi kwòrɛ, marii ŋko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí *Kilepaarebage cyán si ku faanre

---

^f15.17 «V àanntinnyɛge»: Yahutuubii yyére, pi mpyi maha kuru v àanntinŋke jwoolo maha ŋkan saanbii ná shinwoobil'á.

canmpyaa taanre e ke, mu u nyɛ amɛ la? ³⁰ Mu yabilinɔi u maye shwɔ, maa ntɔge kworokworocige na.»

³¹ *Kile sáragawwuubii jùɔufeebii ná *Kile Saliyaɔi cyelentiibii mpyi na u fare, marii ŋko piy'á: «U à pii shwɔ, maa mpyi u nyɛ a jà uye shwɔ mɛ. ³² Kile Nijɔcwɔnrɔŋi! *Izirayeli Saanɔi! Mu aha jà a tɔge ŋke cige na may'á, wuu sí n-dá mu na!» Mpii pi mpyi a kwɔro u taan ke, pire mú mpyi na u fare.

Yesu kwùɔɔi

(Macwo 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

³³ Nyɛ canŋke mpyi a nɔ jùɔɔ niɔi i, ka numpini si mpâl'a jyɛ kɔni cyeyi puni i, mà tɛre pyi fo mà sà byanhara yàkoŋke na. ³⁴ Lire tɛni i, ka Yesu si jwo fànha na: «Eloyi, Eloyi, lama sabakatani?» Lire jwɔhe ku nyɛ: «Mii Kileɔi, mii Kileɔi, jaha na mu à kàntugo wà mii á ye?»

³⁵ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pii si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na *Kile túnntunɔi *Eli yiri na u pa uru tɛge.» ³⁶ Ka pire wà niŋkin si fê a sà sìcogo fyinme lùtanhage k'e, maa ku nɔrɔ kàbii na, mà yaha Yesu jwɔge taan, u u ku ta a shwɔnrɔ. Maa jwo: «Yii u yaha wani, wuu a wíi kampyi Eli sí n-pa u tɔrige ŋke cige na.» ³⁷ Ka Yesu si núr'a sêe fànha na, ka u múnaani sí fwo u e.

³⁸ Nyɛ ka *Kilepaarebage táataa v àanŋke si jɔcwɔn niŋke e, mà lwɔ niɔyiɔi na fo jwɔh'i.

³⁹ Nyɛ *Ɔrɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinɔi u mpyi a yyére Yesu yyaha na ke, u à ta naha u kwùɔɔkanni jya ke, ka u u jwo: «Nàkaana baa, ŋge nàɔi mpyi *Kile Jyaɔi.»

⁴⁰ Cyee kuruɔɔ mpyi a yyére laage e, marii wíi. Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama, u nyɛ Yakuba bilere ná Zhoze nuɔi ke, ná Salome mpyi pi e. ⁴¹ Pire cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà u yaha Galile kùluni i marii u tɛre. Cyee niɔyahamii mú mpyi wani, pi mpyi a taha u fye e mà kàre Zheruzalemu kànhe e.

Yesu ntòɔi kani

(Macwo 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)

⁴² Nyɛ yàkoŋke mpyi a nɔ a kwɔ, ka pi i wá na *canŋɔŋke bégeli, lire jwɔhe ku nyɛ: kuru canɔa nùmpañña mpyi canŋɔŋke. ⁴³ Arimati kànhe shinɔi Yusufu, uru na mpyi yukyaala kuruɔŋke sèe shinɔi wà. U cyɛge mpyi

---

^s15.34 Yesu na ŋkwúuli Aramɛni shɛenre e. Tire shɛenre e, Eloyi jwɔhe ku nyɛ: «Mii Kileɔi». Mpii pi nyɛ pi nyɛ na tire shɛenre núru mɛ, pire maha sɔnɔi na Kile túnntunɔi Eli Yesu nyɛ na yiri. Yahutuubii pii na sɔnɔi na, ná Eli nyɛ a kwú mɛ, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwɔ (2 Saanbii 2.1-12).

a taha *Kile Saanre tēpani na. Ka uru si jùṅṅ waha maa ṅkàre *Pilati yyére si Yesu buwuṅi náare u á. ⁴⁴ Pilati à Yesu kwùṅi lógo ke, l'á u p̄aa, ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinṅi yyer'a pa yíbe kampyi u tēekwuun'á m̄. ⁴⁵ Tèni i sòrolashiibii yyaha yyére shinṅ'á Pilati pyi na Yesu à kwú ke, ka u u kuni kan Yusufu á na u sà u t̄rige kworokworocige na. ⁴⁶ Ka Yusufu si v̄anvyinge shw̄, maa Yesu buwuṅi t̄rige kworokworocige na, mà le k'e, mà sà ntò fanṅke e. Kuru fanṅke mpyi a t̄ugo kafaaga na. Ka u u kafaabw̄h̄o kùuṅkul'á pa ntò fanṅke ṅw̄ge na. ⁴⁷ Magidala Mariyama ná Zhoze nuṅi Mariyama mpyi na Yesu buwuṅi tasinnage w̄i.

Yesu à jè a fworo kwùṅi i

(Macwo 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

16 ¹Nye *canṅṅk'á tòro ke, Magidala Mariyama ná Yakuba nuṅi Mariyama ná Salome, ka pire mú taanre si ṅkàr'a sà sinme n̄uguntanga wum̄ shw̄ si nt̄ege Yesu buwuṅi t̄iri. ²L'á pyi cibilaage canṅcyiige^t ṅyès̄w̄ge na. Tèni i pi à n̄o kafaage fanṅke na ke, canṅa ṅyiini mpyi na fwoe. ³Pi niṅkaribii mpyi na ṅko piy'á: «Jofoo u sí n-pa kafaabw̄he kùuṅkuu n-láha wuu á fanṅke ṅw̄ge na ye?» ⁴Pi à ta naha pi ṅyiigii ȳrige ke, ka pi i kafaabw̄he ta k'á kùuṅkul'a lw̄o fanṅke ṅw̄ge na. ⁵Pi à n̄o wani ke, maa jyè fanṅke e, mà n̄an̄jiiwe n̄ya u à v̄anvyinge le, mà t̄en k̄an̄ṅke na, ka cyeebii si fyá s̄èl'e. ⁶Ka n̄an̄jiiṅi si pi pyi: «Yii àha vyá m̄. Nazareti Yesu pi à kwòro cige na ke, uru yii na ṅcaa la? U à jè a fworo kwùṅi i, u n̄ye naha m̄. Yii u buwuṅi tasinnage w̄i. ⁷Yii sà yi jwo Pyeri ná *cyelempyiibii sanmpil'á “U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u n̄ya wani, bà u à fyànha a yi jwo a yaha m̄.” ⁸Nye ka cyeebii si f̄e a fworo fanṅke e. Pi puni mpyi a fyá fo na ṅcȳènni. Li funmp̄eenr'á pi pyi pi n̄ye a ṅen'a yaaga jwo s̄upa á m̄.

Mpiimu na Yesu à uye cyèe ke

(Macwo 28.9-10, 16-20; Luka 24.13-49; Yuhana 20.11-23; Kapyiṅkii 1.6-8)

⁹Yesu à jè a fworo kwùṅi i cibilaage canṅcyiige ṅyès̄w̄ge na ke, Magidala Mariyama na u à fyànha a uye cyèe, ṅge e Yesu à j̄nabii baashuunniṅi k̄r'a yige ke. ¹⁰Ka uru ceṅi si ṅkàr'a sà yi jwo Yesu fyèṅw̄h̄oshiiinbil'á. Pi mpyi a t̄en yyetanhare e, marii myahigii s̄ú. ¹¹ṅka t̄eni i pi a lógo na Yesu à jè a fworo kwùṅi i, na u wá ṅyii na, na Mariyama à u n̄ya ke, pi n̄ye a sàa dá m̄. ¹²Lire k̄antugo Yesu à uye k̄eenṅ'a cyèe u fyèṅw̄h̄oshiiinbii p̄i shuunni na mà pi yaha pi i ṅk̄èege sige e. ¹³Ka pire si n̄úr'a pa yi jwo pi sanmpil'á, ṅka pire mú saha n̄ye a dá m̄.

---

^t16.2 Yahutibil'á cibilaage canṅcyiige ku n̄ye káriṅi.

¹⁴ Kàsanrage na, Yesu à uye cyêe u *cyelempyiibii ke ná niŋkinŋi na mà pi yaha pi i lyî. U à pi faha pi dánabaare na, jaha na ye mpïi pi à u nya u à jè a fworò kwùŋi i, maa mpyi nyii na ke, u cyelempyiibii nyè a jèn'a dá pire jwumpe na mɛ. ¹⁵ Puru jwɔhɔ na, ka Yesu si pi pyi: «Yii a sî diŋyeŋi nùnyi puni na, yii s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyire pun'á. ¹⁶ Ŋgemu ká dá pu na, maa *batize ke, urufoo sí nùmpañja ta, ŋka shin maha shin u à pu lógo, maa mpyi u nyè a dá pu na mɛ, Kile sí urufoo tùn. ¹⁷ Mpïi pi à dá mii na ke, pire sí raa kakyanhala karigii ŋcyiimu pyi ke, cyire cyi nyè: pi sí raa jínabii kòre, pi sí raa yu sheenre taber'e, ¹⁸ pi sí raa wwòobii cwôre, ŋka pi sî raa yaage pyi pi na mɛ. Pi méɛ ká bàha bya, ku sî n-jà kapii pyi pi na mɛ. Pi sí raa cyeyi tare yampii na, s'a Kile jáare pi na pi raa jɔtùŋi.»

Yesu à kò a dùgo nìnyìŋi na

(Luka 24.50-53; Kapyiŋkii 1.9-11)

¹⁹ Kafoonji Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò ke, ka Kile si u kò a dùrugo nìnyìŋi na, ka u u sà ntèen Kile *kàniŋe cyège na.

²⁰ Nyè ka u *cyelempyiibii si ŋkàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu cyeyi puni i. Kafoonji mpyi maha pi tère báaraŋi puni i, kakyanhala karigii pi mpyi maha mpyi Yesu mɛge na ke, cyire mpyi maha fànha kaan pi jwump'á, mà li cyêe na sèe wi.]